ВІСНИК
ПРОГРАМ ШКІЛЬНИХ ОБМІНІВ

15
2003

Матеріали конференцій, доповіді...	*3, 6*
Проекти в Україні	*7, 9, 10*
Громадянська освіта	*26*
Програми шкільного партнерства	*28, 29*
Обмін думками та враженнями	*14, 19, 21, 23*
Поради, консультації	*32*
Події, оголошення	*31, 33*

КИЇВСЬКИЙ РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР

для випускників програм, спонсорованих урядом США

вул. Мельникова, 63, Київ, 04050 тел: (044) 213-25-32 / 213-91-38 ел. адреса: alumcentermanager@accels.kiev.ua

Bureau of Educational and Cultural Affairs

AMERICAN COUNCILS FOR INTERNATIONAL EDUCATION ACTR • ACCELS

FULBRIGHT UKRAINE

IREX

KENNAN INSTITUTE

Woodrow Wilson International Center for Scholars

PROJECT HARMONY Проект Гармонія

U.S.-UKRAINE COMMUNITY PARTNERSHIPS ПАРТНЕРСТВО ГРОМАД УКРАЇНА-США

УКРАЇНА США ФУНДАЦІЯ

Шановні випускники програм, фінансованих урядом США!

Київський ресурсний центр для випускників програм радий вітати вас. За короткий час свого існування Центр устиг продемонструвати себе як необхідний елемент у житті випускників. Ми надзвичайно вдячні вам за надіслані пропозиції, ідеї відносно вашого бачення діяльності Центру. Ми одержали від вас велику кількість реєстраційних форм, що дає нам змогу спілкуватися з вами, обмінюватись інформацією та координувати нашу діяльність. Багато з вас мали змогу відвідати Центр, скористатись його послугами та взяти участь в організованих ним заходах. Центром налагоджено тісні зв'язки з різними організаціями, що адмініструють обмінні програми. Нам вдалося створити свою власну бібліотеку, і ми вдячні всім, як випускникам, так і організаціям, за надані нам матеріали щодо пошуку грантів та їх написання, матеріали конференцій та семінарів, літературу професійного спрямування тощо.

Київський ресурсний центр працює в кількох напрямках:

- Проведення семінарів, тренінгів, конференцій. Так, уже було проведено серію тренінгів з написання резюме, а також з формування лідерських навиків. Це стало можливим завдяки наполегливій праці п. Девіда Ларсона, який працює в Центрі як волонтер Корпусу Миру. Центр співпрацює з професійними тренерами, разом з якими найближчим часом буде проведено тренінги з лобіювання, написання грантів, менеджменту проектів. У співпраці з випускниками Центр проводитиме ряд семінарів та конференцій за різними професійними напрямками.
- Започатковано щомісячні зустрічі випускників програм з відомими людьми України. Першою з них стала зустріч з радником Голови Верховної Ради і Прем'єр-міністра України, головою Наглядової ради Міжнародного центру перспективних досліджень та Міжнародного інституту менеджменту Богданом Гаврилишиним. Плануються зустрічі з представниками влади, бізнесу, науки та лідерами в інших сферах, які б власними прикладами надихали випускників на активні дії.
- Центр заохочує випускників програм використовувати його приміщення та обладнання для проведення семінарів, тренінгів, які вони організовують, та включати рекомендації Центру під час реалізації своїх проектів, що значно підвищить вірогідність одержання фінансування цих проектів.
- Ми активно співпрацюємо з закордонними партнерами і запрошуємо їх виступити перед випускниками та провести семінари під час їхніх приїздів в Україну. Особливо плідною є співпраця з освітніми закладами США. Так, уже в березні та квітні дві делегації з університетів США проведуть семінари з питань освіти для випускників-освітян.
- Розпочато формування груп випускників за їхніми професійними інтересами. Це дасть змогу випускникам зустрічатися зі своїми колегами, які працюють над подібними проблемами, обмінюватися досвідом, спільно розробляти проекти. Для кожної з груп плануються семінари та конференції, а також зустрічі з представниками організацій, у співпраці з якими зацікавлені випускники. В майбутньому такі групи переростуть у мережі випускників та професійні асоціації. Успішним прикладом функціонування таких груп є створення мережі випускників-освітян.

Формування громадянина — завдання часу

Виступ на семінарі «Громадянська освіта» (Ужгород, 7.02.2003 р.)

Пол ХАКЕР,
аташе з питань культури Посольства США в Україні

Мені надзвичайно приємно мати нагоду зустріти всіх вас сьогодні, і я хочу подякувати пані Катерині Попадюк за те, що вона запросила мене, за її невтомні зусилля з організації цієї події і за здійснення багатьох інших дуже важливих заходів. У мене завжди були особливі почуття до Ужгорода і до Закарпаття. Ваше місто і регіон спадають мені на думку дуже часто, зокрема коли я згадую про свою роботу над дисертацією з дослідження історії і політики Чехословаччини. Мабуть, небагато людей знають, що першим губернатором вашої області був Григорій Заткович, американський юрист з Пітсбурга, русин за походженням. У 1920 році його призначив на цю посаду президент Томаш Мазарик. Отже Закарпаття пов'язане не тільки з Чехією, а й з Америкою. Закарпаття, як східна область Чехословаччини тих часів, також має унікальний досвід перебування в демократичній системі, в межах країни, президент якої втілював ідеали гуманізму і людяності саме в той час, коли інші регіони України потерпали від сталінського деспотизму.

Отож у тому, що ви, освітяни, зібралися саме тут, у самому західному місті вашої країни, головному місті області, яка має свою унікальну історію, щоб обговорити шляхи використання освітньої системи для розвитку демократії, є певне історичне підґрунтя. Наші політичні погляди і поведінка мають глибоке коріння, з якого брала силу наша політична пам'ять. У 1967 році, коли я був у Празі, я зрозумів це й для себе. Моя група з 15 студентів перебувала в чеських сім'ях. Господар колись був власником невеликого будинку, де ми жили; власність на той будинок відібрали в нього у 1948 році. Пригадую, як він показав мені примірник журналу «Тайм» за листопад 1947 року. До 1948 року, тобто до комуністичного путчу, цей журнал офіційно продавався в Чехословаччині. Потім усю літературу із Заходу було заборонено. Примірник «Тайму» він беріг, як реліквію, сподіваючись, що коли не він, то його діти й онуки доживуть до інших часів. Стаття, яку він показав у журналі, називалась «Комуністична загроза в Чехословаччині». У 1973 році я вдруге потрапив до Праги і довідався, що журнал зберігається в закритому фонді університетської бібліотеки і доступ до нього мають лише ті, хто отримав спеціальний дозвіл. Таку спадщину має Чехословаччина і це не дуже відрізняється від того, що має Україна сьогодні.

Моя дисертація мала назву «Політична освіта при соціалізмі: приклад Чехословаччини». В ті дні американські політологи були дуже зацікавлені у вивченні політичної соціалізації та політичної освіти, їх особливо цікавило, чи може освітня система донести демократичні цінності до студентів. Звичайно, ніхто не очікував, що курс суспільствознавства мав такі самі, як у нас, цілі в Радянському Союзі та інших соціалістичних країнах. Через багато років я був призначений генеральним консулом у Братиславі і був свідком дебатів з приводу впровадження однієї з перших програм з громадянської освіти у Словаччині. На зустрічі з учителями я почув, як один з них запитав у свого колеги: «Яке ви маєте право навчати дітей демократії? Адже цілих 14 років ви стояли перед учнями і казали їм, що соціалізм є ідеальною системою. Як ви можете змінити щось, що є цілком протилежним тому, у що ви вірили й чого навчали?»

Нелегко відповісти на це запитання, але перед кожним учителем з громадянської освіти сьогодні має стояти завдання пошуку найкращих методів для формування цінностей, які могли б зміцнити громадянські якості й відданість демократичним ідеалам та підходам, що дозволило б зростати здоровому суспільству. Коли я досліджував це питання в сімдесяті роки, велика кількість нашої власної літератури була надзвичайно самокритичною. Демократична освіта була багато в чому зведена до низки ритуалів. Учні вивчали нормативні ідеали демократії, щоранку у школі від них вимагалося присягнутися на лояльність нашому прапору, але здебільшого вони лишалися дуже пасивними об'єктами системи. Політична освіта тих років складалася із запам'ятовування базових положень нашої системи і лозунгів демократії, але не мала практичного підґрунтя.

Уряд Сполучених Штатів зробив значні інвестиції у розвиток демократичних інституцій та

підходів у колишніх комуністичних країнах. В Україні такі програми фінансувалися Агенцією з міжнародного розвитку та Бюро у справах освіти і культури Держдепартаменту США. Підтримка програм з громадянської освіти є одним з основних компонентів нашої підтримки демократизації, тому що ми добре усвідомлюємо потенціал системи освіти для впровадження механізмів формування громадян демократичного суспільства. Новим у громадянській освіті у країнах цієї частини світу є спроба використати освітню систему для підготовки дітей до життя в суспільстві (тобто соціалізації) у середовищі, де не вистачає суб'єктів, які здатні виконувати таке завдання.

Громадянська освіта важлива в багатьох аспектах. Базові вміння, що їх дає громадянське і політичне виховання, зокрема критичне мислення, організаторські, комунікативні й партнерські навички, потрібні в найрізноманітніших сферах нашого життя: академічній науці, культурі, політиці. Адже тільки за умов ясної аргументації, зрілих оцінок, розуміння питання, навичок у вирішенні проблеми, здатності бачити логічний зв'язок між подіями, вміння чітко викласти свою думку усно й письмово, впорядкувати й проаналізувати інформацію можна обстоювати свою громадянську позицію на політичній арені. Організаційні і партнерські навички складаються з уміння дійти згоди щодо спільних інтересів, побачити перспективи з точки зору інших і працювати разом з іншими.

Чи впливає громадянська освіта на ставлення, цінності та поведінку? Філософи з часів Арістотеля, Русо, Джефферсона і до початку двадцятого століття, зокрема американські просвітники Джон Деуї та Чарлз Меріем, вважали що так, хоча політологи були більш скептичними. Дослідження, проведені за останні півстоліття, свідчать про те, що рівень політичної освіти більшості громадян дуже низький. Особливо це стосується молодого покоління.

Питання ролі громадянської освіти у формуванні демократичної поведінки ставилось і раніше. Дослідження другої половини шістдесятих років минулого століття були гостро критичними щодо ідеї про ефективність впливу громадянської освіти, хоча пізніше аналіз показав, що коли навчання шляхом механічного запам'ятовування сприяє пасивності, то більш структуровані програми з громадянської освіти, які заохочують активну участь учнів, дають позитивний ефект. Загальновизнано вже, що громадянська освіта підвищує рівень політичних знань, хоча залишаються питання щодо її впливу на демократичні цінності та підходи.

Останні дослідження показали, що громадянська освіта може бути потужним засобом формування політично активної особистості. Це підтвердили результати аналізу, проведеного у 28 країнах, коли оцінювалося ставлення 14-річних підлітків до освітньої практики у школах і її вплив на громадянські знання. Методи залучення учнів до активної участі в навчальному процесі, відмова від пасивного отримування інформації виявилися більш ефективними у формуванні демократичних вмінь та підходів. Натомість авторитарна модель проведення занять учителями, ієрархічна структура навчального процесу мали протилежний ефект.

Ясно одне: поки викладачі громадянської освіти витрачатимуть час на обговорення контроверсійних питань на своїх заняттях, рольові ігри або робота в проектах відійдуть на другий план. Це великий мінус, тому що можливості грати ролі або здійснювати демократію можуть бути особливо важливими при зміні позиції або цінностей. Молоді американці, що брали участь у рольових іграх, як, приміром, слухання в Конгресі, демонстрували підвищення політичної толерантності. Активні методи, коли учні грають ролі або беруть участь у спільному вирішенні проблеми, дадуть більше користі, ніж викладання засобами підручника та декламації, які й досі в більшості випадків залишаються нормою. Однією з програм, яка варта вашої уваги, є проект «Громадянин», що був впроваджений у США і деяких інших країнах. У Боснії і Герцеговині, наприклад, у цій програмі брали участь близько ста тридцяти тисяч учнів.

Проект «Громадянин» вчить учнів на основі своїх спостережень впливати на громадську політику. Учні працюють разом, щоб спільно створити свій власний варіант громадської політики. Для цього їм необхідно здійснити такі 6 кроків:

1) Визначити проблеми в галузі громадської політики у своїй громаді.

2) Провести голосування щодо вибору проблеми, яка вивчатиметься всім класом.

3) Провести дослідження та зібрати інформацію.

4) Розробити проспект проекту, що включає обговорення проблеми, оцінку альтернативних підходів, плану дії.

5) Представити або захистити цей проспект на своєрідному арбітражі. Членами арбітражу обираються впливові представники локальної громади, які ставлять питання учням, щоб дати їм змогу продемонструвати їхнє знання громадської політики. Такі змагання проводяться на локальному, середньому та національному рівнях.

6) Узагальнити набутий досвід.

Прикладами проблем громадської політики можуть бути питання підтримки притулків для сиріт, створення гарячих ліній для жертв дитя-

чого насильства, заснування молодіжних клубів тощо.

Найсучасніші дослідження в контексті громадянської компетентності молодих американців та їхніх однолітків з інших країн показали, чого ми досягли і на що звертати особливу увагу. Дослідження у 28 країнах проводилося Міжнародною асоціацією впровадження освітніх досягнень. Основні висновки з цих досліджень такі:

1) Середній показник результатів тестування рівня знань серед американських дев'ятикласників був значно вищим, ніж середній міжнародний показник. Американці показали значно кращі результати в таких громадянських уміннях, як здатність відокремити факти від думок, інтерпретувати політичні підтексти, глибше розуміти політичні звернення. Показники учнів у цій галузі було позитивно співвіднесено з вищим соціоекономічним статусом, включаючи рівень освіти їхніх батьків, наявність книжок та щоденних газет в їхніх домівках.

2) У питанні прав дев'ятеро з десяти учнів підтримували рівні права для жінок і для іммігрантів — значно більше в порівнянні з результатами двадцятип'ятирічної давності і набагато кращий результат, ніж у більшості інших країн. Учні, які народилися за кордоном, іспанці, азіати і представники змішаних рас показували найвищі оцінки щодо підтримки прав іммігрантів. Учні з високим соціоекономічним рівнем, зокрема учениці, обстоювали розширення прав жінок.

3) Приблизно 60 % учнів зазначили, що вони обговорюють питання національної політики з дорослими, але набагато меньша кількість обговорювала міжнародну політику або політику взагалі зі своїми однолітками. Приблизно 80 % отримували основну інформацію для себе з телевізора, 62 % — з газет — показник нижчий, ніж в інших країнах. Приблизно 85 % готові йти на вибори, і 30 % збиралися писати листи до газети з політичних та соціальних питань.

4) Цю картину дещо затьмарено тим фактом, що соціоекономічний та расовий статуси співвідносяться з громадянськими знаннями таким чином: білошкірі студенти послідовно показували кращі результати, ніж їхні однолітки іспанського чи африканського походження. Що ж до почуття патріотизму і національної гордості, то вони виявлені без суттєвої залежності від расового чи соціоекономічного статусу.

Які висновки ми можемо зробити? По-перше, процес формування громадянина у суспільстві є непростим завданням і для країн з тривалими демократичними традиціями, як, наприклад, наша країна, і для держав з невеликим демократичним досвідом. По-друге, процес прищеплення демократичних поглядів та поведінки є більш комплексним, ніж те, що можна здійснити завдяки одному курсу громадянської освіти. Це мусить бути частиною всього освітнього процесу і працюватиме тільки тоді, коли роль школи визначатиметься в загальному соціальному контексті. Якщо молодь зневірена тим, що вона бачить у реальному житті, якщо відрив між тим, чого їх навчають у школі, і тим, що вони бачать навколо, надзвичайно великий, тоді ми не можемо розраховувати на успіх у цих спробах. По-третє, демократична освіта мусить бути представлена не лише шкільним досвідом. У Сполучених Штатах проекти з громадянської освіти дедалі більше залучають молодь до проектів допомоги громаді, де вони можуть мати прямий, хай і невеликий, вплив на деякі аспекти життя їхньої громади. І, нарешті, ефективна програма з громадянської освіти мусить мати солідну методологічну базу, бути випробуваною та оціненою на предмет її ефективності.

На закінчення хочу з приємністю запевнити вас, що Посольство Сполучених Штатів Америки в Києві приділяє багато уваги вашій роботі й підтримує продовження та розвиток громадянської освіти в Україні. Україна є частиною Європи, належить Європі і буде складовою майбутнього розвитку Європи. Тут, у західному регіоні України, де решта Європи лежить буквально за найближчим пагорбом, я знаю, що багато з вас хочуть бачити свою країну і свій регіон також частиною цього розвитку. Впродовж п'ятдесяти восьми років Ужгород і Vyše Nemecké були розділені бар'єрами. Ваша робота тут сьогодні, і також робота в майбутньому допоможуть прискорити той день, коли ці бар'єри, якщо й залишаться, стануть непотрібними.

Дякую вам усім за добру увагу і бажаю успіхів у ваших дискусіях.

Вивчаємо англійську

Патриція САЛЛІВЕН,
регіональний менеджер Програми вивчення англійської мови відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні

Минулого тижня у Вінницькому державному педагогічному університеті ім. М. Коцюбинського на факультеті іноземних мов відбулася щорічна, вже восьма міжнародна конференція Всеукраїнської асоціації викладачів англійської мови ТЕСОЛ-Україна за тематикою «Методика викладання англійської мови: пошуки та вирішення». На ці семінарські та практичні заняття прибуло 200 представників з усіх вузів України — технічних і гуманітарних університетів, а також спеціалізованих ліцеїв, коледжів, гімназій. Учасники конференції виконали кілька видів робіт, що дало можливість простежити проблеми й успіхи у викладанні англійської мови в Україні, її засвоєння студентами, а затим і практичне її використання.

Обговорювалися проблеми дистанційного навчання предмета за допомогою Інтернету. Провели семінарські заняття, де в основному розглянули практичні прийоми стратегії і тактики викладання цієї іноземної мови. На круглий стіл було винесено обговорення окремих тем, присвячених конкретним проблемам під кутом зору невтомного викладача. Тут виступили ініціатори-пошуковці, які продемонстрували індивідуальне розв'язання лінгвістичних вузлів. А ще була стендова презентація. Це також плоди творчої ініціативи та викладацької винахідливості учасників. Колажі, аплікації, тексти довелося не тільки демонструвати, а й захищати від критики як авторську працю. Переможцям стендової творчості вручено нагороди.

У конференції взяли участь представники українських та англійських видавництв, які продукують навчальну або потрібну для навчання літературу. Це продуценти з видавництв «Нова книга», а також іноземних — «Оксфорд юніверсітет-прес», «Кембридж юніверсітет-прес», «Лонгман», «Макміллан» та інші. Вони поінформували про найновіші підручники і провели відповідні заняття.

Серед зарубіжних науковців — американські викладачі, які вже працюють в українських вузах та мають практику роботи у наших умовах, викладачі з Білорусі, Молдови, Казахстану, професор з Саудівської Аравії. У засіданнях мали можливість взяти участь представники громадськості, студенти.

The Nature of Culture

What is culture? How much do we assume about people when we first meet them? The diagram below represents cultural knowledge in terms of an iceberg. Often we think about another culture only in terms of those aspects that are "above water", such as one's food, clothes, games, or music. But there are many other much more revealing aspects of culture are hidden from view and harder to ascertain. The next time you think about cultural differences, try to understand how someone views the nature of friendship, notions of leadership, approaches to problem-solving, or any one of the "hidden" aspects of culture in the iceberg below.

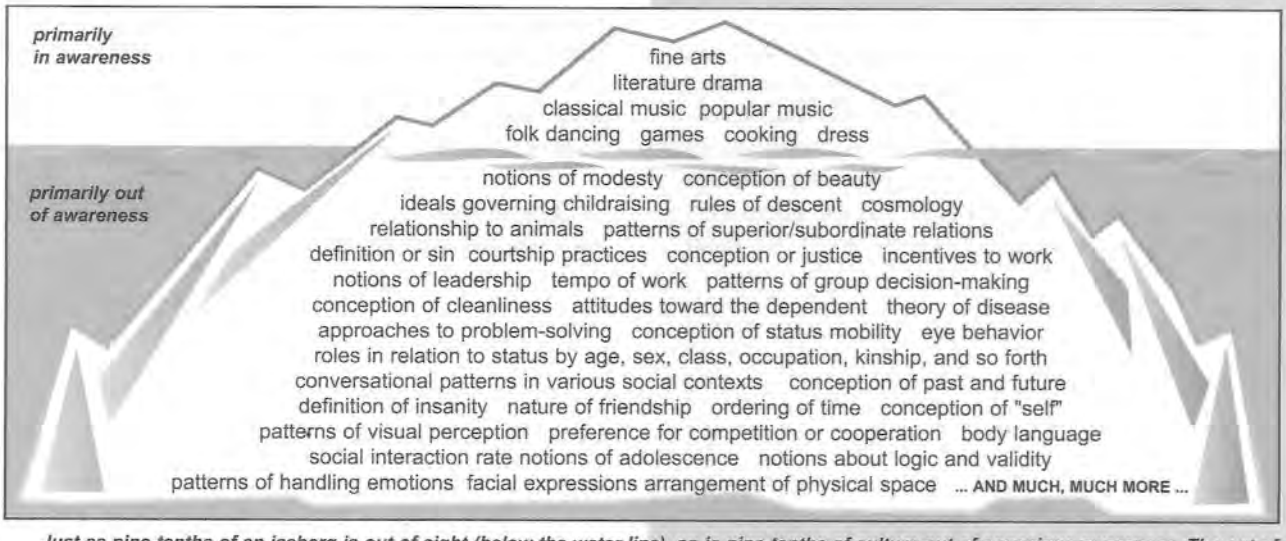

Just as nine-tenths of an iceberg is out of sight (below the water line), so is nine-tenths of culture out of conscious awareness. The out-of-awareness part of culture has been termed "deep culture".

Ініціативні групи випускників урядових програм США і розвиток освіти в Україні

Олена ФРАНЧУК,
координатор проекту,
голова правління «Асоціації шкіл-партнерів»
ЗОШ № 15, м. Рівне,
випускниця програми ТЕА 1997 р.

Питання «Якою має бути сучасна українська школа?» — одне з найчастіше дискутованих в освітянських колах різного рівня. Та хоч би скільки ми його порушували, сьогодення дає певну відповідь — вирішення проблеми буде «зверху». Ось і напрямки реформи, ось і коцепції, а вчительство має все те втілити в життя. А реформа явно не встигає за розвитком інформаційного суспільства, вимогами сучасного життя, темпом запровадження сучасних технологій у світі поза Україною. І що найприкріше — «зверху» не готові для виконання постулатів надати сучасне якісне забезпечення: ні методичне, ні інформаційне, ні матеріальне, ні технічне.

Система освіти в країні мала тверду основу (на чому й стояли) — ґрунтовні академічні знання, які вчитель видавав «готівкою». І той учитель був (і є?) найкращим, хто вмів поставити знання зі свого предмета на міцний фундамент, зцементований роками навчання в школі. Методи цього навчання могли бути різні. Наразі не йде мова про яскраві особистості вчителів, які зуміли запалити іскру любові до знань та самовдосконалення у своїх учнів — мова йде про систему навчання, що вкоренилась і заскорузла. Інстинкт самозбереження чітко спрацьовує на посил «Не висовуйся».

Багато чого змінило життя в Україні, а відтак і в освіті. Буйною порослю розмножились різні типи шкіл, і дай їм Бог стати на ноги і стати Школами. Через відсутність забезпечення шкіл України достатньою кількістю нових сучасних підручників розквітла індустрія продукування «альтернативних». Життя змусило вчителів бути творчими — вносити свій посильний внесок у розвиток матеріальної та методичної бази школи, копіюючи цікаві зразки матеріалів, адаптуючи нові технології до умов класу та власного досвіду. Та інформаційне суспільство голосно заявляє про очевидні факти, реальні для освіти багатьох країн світу: школа перестала бути основним джерелом знань та інформації. Можливості доступу до інформативних джерел великі й не контролюються школою; з багатьох питань учні сьогодні краще поінформовані, ніж учителі. Для повноцінного успіху в житті, окрім певної суми знань, необхідні вміння користування та використання інформації. Тому твердження, що творчий підхід до розв'язування проблемних ситуацій є вкрай важливим, перестало бути побажанням для успішної роботи сучасних учителів. Та навчати учнів уміння співпрацювати з іншими, бути незалежними та відповідальними, вирішувати питання самотужки може тільки вчитель, який сам наважується приймати самостійні рішення, з'ясовує, хто такий нинішній учень, які його потреби.

Вчительство є великою рушійною силою суспільства не тому, що політично активне, а тому, що стоїть біля витоків формування нації. Не думаю, щоб можновладці не розуміли цього. Тримаючи освітян на тому рівні, де вони перебувають сьогодні в суспільстві, держава має визнати, що їй не потрібні вільні, розумні, впевнені в собі громадяни, здатні приймати рішення, пропонувати і відстоювати зміни.

Немає потреби переконувати когось, що здорові сили мають гуртуватись для успіху перемін. Однією з таких категорій учительства є освітяни, які багато чого вже вміли, застосовували, навчилися, розвинули. Це — випускники освітніх програм, фінансованих урядом США. Сьогодні вчителів середньої школи, які мали можливість навчатись у США, є близько 450 з 25 000 випускників програм. У більшості своїй вони є носіями свіжого погляду на розвиток освіти в Україні, активними провідниками передових демократичних ідей, носіями досвіду, здобутого участю в обмінних програмах. Ідея об'єднання випускників, котрі цілком усвідомлюють власний потенціал і мають бажання докладати зусиль для поширення громадянознавчих умінь і патріотичних настроїв серед шкільної молоді та освітян, а також демократизації освіти та суспільства, витала в повітрі вже давно, обговорювалась у кулуарах семінарів та конференцій.

29—31 січня 2003 року в Рівному відбувся Всеукраїнський семінар-тренінг для випускників освітніх програм, фінансованих Держдепартаментом США.

Семінар-тренінг **«Лідерство. Ініціативні групи випускників урядових програм США і розвиток освіти в Україні»** був присвячений питанням структуризації ініціативного руху педагогічних працівників — випускників програм. Проводився він за підтримки відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Ініціатором зустрічі випускників програм виступила «Асоціація шкіл-партнерів» м. Рівного. Ця громадська організація свого часу була створена з метою об'єднання випускників Рівненського регіону. Основна мета діяльності організації «Асоціація

шкіл-партнерів» — усебічний розвиток партнерських відносин між школами, які мають у складі педагогічного колективу випускників американських програм TEA, PIE, CC та ін., і тим самим сприяти створенню ефективної системи середньої освіти на основі вітчизняних традицій та світового педагогічного досвіду, активізації процесів інтеграції України у світовий освітній простір.

Для участі в семінарі-тренінгу було запрошено по одному представнику від регіону з тих, хто був готовий на волонтерських засадах стати лідером серед випускників у галузі освіти у своєму регіоні. Серед тих, хто відгукнувся, було 5 випускників програми TEA, 9 — PIE, 4 — «Громадські зв'язки», 1 — RSEP, 2 — Civitas, 2 — FSA/FLEX. Програмою семінару передбачався і обмін досягненнями випускників освітніх програм областей України, вироблення спільних проектів та заходів, інформування про ефективні навчальні та ігрові блоки занять, які кожен з учасників проводить під час власних семінарів, тренінгів тощо. Тому всі учасники підготували інформацію про діяльність випускників у регіоні, розповідь про найцікавішу подію, елемент заняття, фотопрезентацію, відеопоказ для участі в Ярмарку ідей під час семінару. Три дні, проведені на базі відпочинку «Сосновий Бір» за 40 кілометрів від м. Рівного, видалися надто короткими для обміну досвідом, однак були дуже насиченими і продуктивними. Як відзначив представник Черкащини, директор спеціалізованої школи № 17 Сергій Саєнко, семінар став історичною подією в житті випускників освітніх програм. Важливість події відзначали і гості семінару — Віктор Шуткевич, менеджер новоствореного у Києві Центру для випускників програм, фінансованих урядом США, Ольга Якимахо, координатор центрів випускників IATP, Наталя Єремеєва, помічник аташе з питань культури Посольства США в Україні.

Семінаром передбачалося:

- виробити рекомендації для діяльності регіональних ініціативних груп випускників-освітян щодо обміну досвідом і поєднання зусиль;
- обговорити ефективні шляхи співпраці випускників програм з державними освітніми установами та громадськими об'єднаннями;
- підтримати ініціативу та творчість випускників програм на місцях, спрямовані на поширення демократичних цінностей.

Обговорення проблеми «Напрямки співпраці мережі випускників освітніх програм з урядовими структурами та громадськими організаціями» було організовано як роботу в малих групах за участю керівників управлінь освіти Рівненської області, представників ACCELS, IREX, IATP (модератори — Анатолій Ковтонюк, Марія Ростоцька). Результатом такого обговорення стали проекти звернень до керівництва інститутів післядипломної освіти про співпрацю.

У ході Ярмарку ідей працювали «круглі столи» за напрямками: «Громадянська освіта в Україні» — модератор Лариса Середяк, «Досвід створення Інтернет-ресурсів у школі» — модератор Олена Рябухіна, «Використання можливостей міжнародних партнерських відносин для вдосконалення професійного рівня вчителів» — модератор Лариса Люта, «Співпраця середньої та вищої школи в напрямку успішної соціологізації учнів» — модератор Сергій Курбатов.

Кожна група представила на Ярмарок ідей свої пропозиції. Так, група, що розглядала досвід запровадження громадянознавства, відзначила необхідність організації навчання адміністрації освітянських установ усіх рівнів з питань запровадження громадянської освіти в школі, з тим щоб створити сприятливе середовище для розвитку передових ідей. Група випускників, що працювала над розглядом питань створення Інтернет-ресурсів у школі, виділила ряд важливих положень розвитку цього напрямку діяльності, а саме: необхідність продумати алгоритм створення та розвитку Інтернет-ресурсів, які включали б: 1) шкільні газети, сайти, відеоматеріали; 2) створення шкільних медіа-центрів; 3) спрямування шкільних веб-сайтів на певну аудиторію; 4) врахування виховної цінності створення Інтернет-ресурсу для самих учнів та школи; 5) об'єднання шкільних сайтів у мережу; 6) широке використання інших Інтернет-ресурсів (форум, семінар, конференція) для організації роботи з Інтернетом.

Багато цікавих пропозицій було подано і за результатами участі вчителів в освітніх програмах обміну. Було відзначено популярність програми Айорн, запропоновано звернутись до нової версії програми Кідлінк. Учителі зможуть тепер користуватись розробками колег у разі розміщення матеріалу на сторінках Інтернет-видань, обмінюватись делегаціями та проводити «лінійні тре-

нінги». Багато суперечок викликала тема, запропонована групі 4. І не дивно — адже не раз уже порушувалось питання співпраці середньої та вищої школи, готовності учнів до самостійного навчання у вузах і готовності останніх розвивати інтелектуального фахівця. Така тема може стати приводом спільного круглого столу випускників програм середньої та вищої освіти.

Семінар пройшов у атмосфері невимушеного спілкування, з'явилися нові ідеї щодо розв'язання старих проблем. У своїх анкетах-відлуннях учасники відзначали високий професійний рівень проведення занять і тренінгів та висловили побажання на майбутнє, щоб семінари були більш довготривалими (літня школа) і спрямованими на обмін досвідом. Учасники внесли пропозиції щодо організації та проведення серії спільних тренінгів для випускників різних програм, що фінансуються Держдепартаментом США, з питань: зв'язки з громадськістю та робота із засобами масової інформації, залучення фінансування з місцевих джерел, курс демократичного управління, робота з добровольцями, стратегічне планування, написання проектів для залучення фінансування від міжнародних фондів, учнівське самоврядування, бухгалтерські та юридичні аспекти у роботі громадських організацій, соціальне міжсекторне партнерство, а також тренінги із впровадження передових технологій навчання та виховання.

Результатом плідної роботи учасників семінару стало рішення про створення мережі неформального об'єднання випускників освітніх програм. Метою такого об'єднання є побудова системи зворотного зв'язку та обмін інформацією про діяльність регіональних ініціативних груп освітян, їх взаємодія у впровадженні знань та вмінь, здобутих в результаті участі в освітніх обмінах, та поширення досвіду в різних напрямках педагогіки, в тому числі й демократизації середньої освіти. 35 учасників та гостей семінару взяли активну участь в обговоренні перспектив діяльності мережі випускників освітніх програм, обговоренні механізмів ефективного використання Інтернет-технологій у роботі ініціативних груп, тренінгу з питань планування діяльності, спрямованої на розвиток мережі.

Учасники семінару підготували Лист-звернення до відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні, Програми доступу та навчань в Інтернеті, Київського ресурсного центру випускників програм Держдепартаменту США, а також листа «До уваги випускників урядових програм США...». Ці документи розміщено на веб-сайті «Вісника» http://visnyk.iatp.org.ua/forum. Ці листи стали програмними для руху випускників за створення та розвиток ініціативних груп у регіонах. З 19 лютого працює список розсилки мережі випускників програм за адресою: asp-request@list.iatp.org.ua. До списку розсилки, створеної за підтримки IATP та особисто п. Ольги Якимахо, ввійшло 30 випускників. Запрошуємо вас приєднатися до нього, написавши листа на цю адресу.

У майбутньому план розвитку мережі передбачає об'єднання зусиль випускників різних програм, фінансованих урядом США, в напрямку спільної реалізації освітніх проектів. Цей напрямок бачиться перспективним, оскільки надає можливість залучити випускників різних сфер діяльності — медичних працівників, журналістів, екологів, психологів, бізнесменів до процесу демократизації суспільства через освіту та виховання.

Сучасній школі — демократичну освіту

Ігор СУЩЕНКО,
виконавчий директор благодійної організації «Вчителі за демократію та партнерство»

Процес реформування освіти, який триває в Україні, зводиться до застосування нових форм роботи у межах традиційної системи. Збільшується кількість предметів, що викладаються, розширюються межі навчальних програм, однак при цьому за традицією головним залишається питання — що вивчати? Такий підхід уже вичерпаний самою практикою розвитку освіти. Жоден найталановитіший учитель не встигне за розвитком науково-технічного прогресу. Тому основним питанням навчання має бути опанування учнями вмінь і навичок, що сприяють розвитку та самореалізації особистості. Це завдання значною мірою вирішується шляхом запровадження інноваційних технологій, пошуками відповідей на питання — як навчати, як створити умови? Серед інноваційних технологій важливе місце посідають технології інтерактивні, які створюють можливості для постійної активної навчальної взаємодії всіх учнів і вчителя, принципової демократизації процесу навчання, реального особистісно зорієнтованого навчання. Інтерактивне навчання ефективно сприяє формуванню у дитини духовних цінностей, навичок і вмінь, що потрібні для життя у сучасному світі, створенню атмосфери співпраці, взаємодії.

З цілої низки найскладніших проблем, з якими стикається процес демократизації та реформування освіти, найсерйознішими є підготовка вчителів та брак інформаційно-методичних видань.

Наша організація, маючи великий досвід у розробці та розповсюдженні інноваційних освітніх програм («Практичне право», «Громадянська освіта», учнівські соціальні проекти тощо), розпочала роботу із впровадження новітніх (інтерактивних) технологій та методик у навчання різних предметів. З цією метою за сприяння Посольства США в Україні було підготовлено та видано посібник «Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід», корисний для кожного вчителя, який готовий працювати взаємодіючи, а не «передаючи» знання.

25–26 лютого 2003 р. у Києві презентаційним семінаром для працівників обласних інститутів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів «Демократизація сучасної школи на засадах інтерактивної взаємодії учасників навчально-виховного процесу» за проектом «Сучасній школі – демократичну освіту» наша організація розпочала серію семінарів навчання інтерактивних технологій викладачів різних предметів.

Програма семінару передбачала ознайомлення учасників з перевагами та слабкими сторонами інтерактивних технологій, навчання їх роботи в групах, ведення дискусії, ситуаційного моделювання. Учасники мали змогу взяти участь в уроках із застосуванням інтерактивних технологій у ролі учнів. Підсумки семінару підбивались на «круглому столі» «Шляхи запровадження інтерактивних технологій навчання в освіті України». На ньому були запропоновані необхідні зміни до навчання вчителів, до системи перепідготовки педагогічних кадрів. Намічено план проведення семінарів у регіонах. Наступні півроку тренери організації проводитимуть виїзні тренінги на базі інститутів післядипломної педагогічної освіти. Якщо вас зацікавила ця інформація і ви думаєте про можливість взяти участь у таких семінарах, звертайтесь до обласних інститутів післядипломної освіти вчителів до методистів з освітніх інновацій. Ми наводимо орієнтовний розклад наших тренінгів у регіонах:

24–30.03	Житомир
31.03–6.04	Харків
31.03–6.04	Івано-Франківськ
7.04–13.04	Чернігів
14.04–20.04	Вінниця
21.04–27.04	Миколаїв
12.05–18.05	Луганськ
19.05–25.05	Одеса
2.06–8.06	Дніпропетровськ
2.06–8.06	Кременчук Полтавської обл.
1.09–7.09	Львів
8.09–14.09	Суми
15.09–21.09	Херсон
15.09–21.09	Черкаси
22.09–28.09	Запоріжжя

Відділ преси, освіти та культури буде вдячний читачам Вісника за надання відгуків про ці семінари. Ви можете поділитися своїми враженнями на форумі або надіславши листа на адресу видання.

«...вражає рівень любові до Батьківщини і гордості за неї...»

За програмою Civitas Exchange, що фінансується Департаментом освіти США, у листопаді 2002 року в Центрі правової і громадянської освіти при Семфордському університеті (м. Бірмінгем, штат Алабама, США) перебували члени Всеукраїнської асоціації вчителів історії і суспільних дисциплін «Нова доба». До складу делегації входили: Володимир Горбатенко, доктор політичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права НАН України; Анатолій Ковтонюк, викладач суспільних дисциплін міського ліцею при Житомирському інженерно-технологічному інституті; Лариса Середяк, вчитель громадянської освіти і практичного права спеціалізованої середньої школи № 28 м. Львова; Григорій Фрейман, кандидат педагогічних наук, доцент Луганського педагогічного університету, вчитель історії; Наталія Юхимович, перекладач-референт асоціації «Нова доба» (м. Львів).

Прагнення якомога глибше ознайомитися з багатолітнім успішним досвідом здійснення гро-

мадянської освіти в американському суспільстві, обмінятися з американськими колегами досягненнями у сфері розвитку освітніх програм і технологій, напрацювати практичний матеріал з громадянознавства для подальшої його інтеграції в навчально-виховний процес в Україні визначили мету перебування робочої групи на американській землі. А численні зустрічі з освітянами, представниками громадських організацій США, конгресменами від штату Алабама сприяли визначенню нових напрямків подальшого міжнародного співробітництва асоціації «Нова доба».

Практичним же результатом поїздки стала розробка концепції навчально-методичного посібника для вчителів історії «Історія для громадянина», який за своїм змістом є першою спробою інтеграції елементів громадянської освіти в затверджену Міністерством освіти і науки України програму шкільних навчальних курсів «Історія України» і «Всесвітня історія».

З ціннісної точки зору не менш важливим результатом вивчення системи виховання громадянина в США стало збагачення та, певною мірою, переосмислення поглядів на традиції громадянського виховання в Україні, в яких ще й до сьогодні нерідко знаходять свій вияв інерційно успадковані від комуністичного минулого класові підходи. Про свої враження та міркування з приводу почутого та побаченого представники української делегації говорили на численних зустрічах, презентаціях, конференціях.

В. Горбатенко: «Те, що ми побачили й почули у штаті Алабама під час зустрічей з учителями, викладачами університетів, представниками державних і громадських організацій, засвідчує високий рівень функціональності американського суспільства. Це, зокрема, знаходить свій вияв у системному характері втілення програми розвитку громадянської освіти. Громадянознавчий компонент буквально пронизує всю систему соціально-гуманітарної освіти й таким чином дає змогу органічно поєднувати два різноспрямованих, важливих для будь-якого суспільства підходи: від держави до людини й від людини до держави. Таке поєднання дозволяє формувати умови перетворення "підданого" держави в її свідомого громадянина, атмосферу поваги до людини, єдиний всеохоплюючий механізм захисту прав і свобод особистості. Спостереження за різними формами громадянської освіти у США дають підстави стверджувати, що громадянознавчий компонент відзначається системним характером, практичною орієнтацією та глибоким ідейно-політичним наповненням його змісту».

З інтерв'ю американському телебаченню, Бірмінгем, 15 листопада 2002 року

Г. Фрейман: «Як викладача вищого навчального закладу і вчителя середньої школи мене цікавила методика підготовки вчителя, оскільки робота педагога в школі є результатом багатогранної діяльності педагогічного вузу. Приклад такої методики, продемонстрований професором Університету Західної Алабами Люїсом Смітом, приємно вразив своєю неординарністю. На занятті "методичного класу" сам професор та його вихованці продемонстрували семінар з широким використанням інтерактивних методів навчання: малі групи, мозковий штурм, прес-конференція, дискусія гармонійно доповнювали одне одного, підвищуючи рівень мотивації навчання та стимулюючи підготовку майбутніх вчителів. А коли одна із груп студентів представила власний варіант проекту "Громадянин", спрямований на захист прав одружених студентів (до відома: 70 % студентів вузів у США – одружені і понад 50 % мають дітей), то стало очевидним, що майбутні педагоги навчаються через власний досвід громадянської діяльності, поєднуючи прагнення забезпечити особисті інтереси та інтереси громади, водночас дбаючи про імідж вузу, в якому навчаються. Згаданий приклад лише підтвердив моє переконання в тому, що вимогою часу у наших педагогічних вузах є запровадження через курси громадянознавчого змісту інтерактивних методик навчання. Ми повинні навчити студентів і учнів приймати усвідомлені рішення на виборах, розуміти й цінувати важливість правопорядку, демонструвати терпимість до політичних опонентів, уміти аналізувати різноманітні джерела й повідомлення, знати, як стати активними учасниками суспільного і політичного життя».

З виступу на зустрічі з професорсько-викладацьким колективом Університету Західної Алабами, Лівінгстон, 15 листопада 2002 року

А. Ковтонюк: «Оцінюючи побачене, спадають на думку кілька висновків, які роблять Алабаму й Україну «протилежно спорідненими»:

- наскільки ви переймаєтесь результатами проведених виборів, ставите в залежність від них своє майбутнє, настільки ж байдужими до цього є наші виборці, створюючи власними руками тепличні умови для тих, хто рветься до влади заради власної наживи;
- наскільки кожен з вас переймається проблемою удосконалення конституційних норм існування, маючи для цього всі можливості, настільки ж більшість українського електорату уникає подібної участі, зневірившись у тому, що здатна вплинути на перебіг політичного життя в своїй країні;
- і що, на мій погляд, є найважливішим і найбільш вражаючим – ви навчились почувати себе комфортно в умовах створених вами ж правил, тим самим доказуючи всім, що створюються вони не для того, щоб їх порушувати, а для того, щоб ними користуватись, щоб їх дотримуватись, виконувати, застосовувати».

З обміну враженнями з американськими колегами з приводу результатів виборів до Конгресу США. Бірмінгем, 6 листопада 2002 року

Л. Середяк: «Перше враження є завжди найсильнішим. Побачене примушувало нас задуматися більше про власну державу, ніж про США. Чому при зустрічах з учнями у школах вони з любов'ю і гордістю говорять про Америку, чому в нас учні, які потрапили в спецшколи, не мають можливостей розвивати свої літературні нахили та створювати збірки літературних творів "Мрії через сни"? Чому, зрештою, у наших дітей немає того почуття патріотизму, що властиве американським школярам? З кожним днем "чому?" ставало все більше... Перебуваючи у різних за рівнем і типом школах, ми побачили, що громадянське виховання здійснюється переважно через систему освіти. Тому немає враження відірваності системи освіти від системи виховання. Поряд з цим системний характер громадянської освіти виявляється в органічній спів-

праці школи, сім'ї і громадських структур, зокрема в різноманітних формах волонтерської участі, діяльності музейних комплексів, взаємодії школи й батьків з метою досягнення високого рівня соціальної безпеки молодших дітей і підлітків. У всіх відвіданих школах в очі впадало оформлення кабінетів і шкіл — змістовне і яскраве. Написи до учнів "промовляють": "Твоє навчання — це твій успіх і відповідальність перед громадою"; "Що ти сьогодні робиш краще, ніж учора? Чи піде це на користь громаді?" і вказують на відповідальність учнів за свої вчинки. Так, у холі початкової школи м. Монтгомері ми побачили на підлозі жовту смугу з написом: "За цією смугою слід мислити позитивно",— наочну цитату громадянознавчого змісту. На перервах директор підходить до учнів і запитує, як вони розуміють зміст написаного.

І знову питання. Яким має бути оформлення школи? Сьогодні ми часто чуємо від наших учителів, що ніяке оформлення кабінетів не потрібне взагалі».

З обміну враженнями в Алабамському центрі правової і громадянської освіти 14 листопада 2002 року

Н. Юхимович: «Найбільше мене вразив проект підліткових судів, де реалізується делегування школярам можливості самим вести суди під наглядом судді та дорослих. У такі суди дозволяється йти малолітнім правопорушникам, які вперше вчинили правопорушення (як правило, незначне). Це не симуляційні ігри і не моделювання ситуацій. Для проведення підлітками судового засідання учні проходять навчальні семінари, де вчаться добирати аргументи на захист і на обвинувачення. Процес розгляду справи відбувається лише з письмового дозволу особи, яка порушила норми закону. У залі суду порушники обов'язково повинні вибачитись перед батьками. Нерідко ровесники дають суворіші покарання, аніж справжні судді. Однак порушник сприймає їх нормально, бо ж не порушується кримінальна справа».

З обміну враженнями в Алабамському центрі правової і громадянської освіти 14 листопада 2002 року

А. Ковтонюк: «Як викладачеві суспільних дисциплін мені часто доводилось давати теоретичну характеристику громадянського суспільства, за взірець маючи США. Їдучи сюди, я лише сподівався підтвердити свої теоретичні висновки. Але те, що ви нам показали, перевершило мої сподівання. Складається враження, що тут усе твориться не руками держави, а руками громадських організацій: American Village, Civil Rights Institute, We are the People, Project Citizen, Teen Court, Play by the Rules, Writing Our Stories... За цими проектами стоїть титанічна праця об'єднань громадян як потужної сили того суспільства, яке називають громадянським, їх взаємодія і взаємопідтримка. А обличчям цих об'єднань, як і суспільства в цілому, є люди, різні за своїм походженням, соціальним становищем, але єдині у своїх намаганнях зробити цю країну кращою, безпечнішою, комфортнішою, гостиннішою... Небайдужі, активні, енергійні — вони здатні повести за собою інших, підтримати, навчити, допомогти їм повірити у власні сили...»

З виступу на засіданні правління Alabama Center for Law & Civic Education Бірмінгем, 15 листопада 2002 року

Л. Середяк: «Багато нового, що потребує переосмислення і викликає бажання реалізації в нашій державі, продемонстрували нам працівники Алабамського центру правової і громадянської освіти (штат якого налічує 8 осіб і працює під керівництвом Джейн Ковін).

Ми були єдиними у висновках про доцільність створення і запровадження в Україні практично орієнтованого громадянознавчого курсу (спецкурсу) для учнів 6—7 класів, який в ігровій формі подає знання про правові норми за зразком проекту "Грай за правилами". Він може використовуватись і для проблемних підлітків у спеціалізованих школах».

З виступу на прес-конференції за підсумками поїздки до США в Центрі громадянської освіти у м. Львові 25 листопада 2002 року

Г. Фрейман: «Система освіти у США відрізняється від української. Головна різниця в децентралізації системи освіти. Департамент освіти США спільно з науковцями та вчителями-практиками розробляє основи державних освітніх стандартів з навчальних дисциплін. На підставі цих стандартів департаменти штатів формують власні освітні стандарти. Кожний штат має кілька шкільних округів, які на підставі стандартів штату розробляють власні програми. Така децентралізація дає змогу кожному вчителеві проявити власну творчість при відборі тієї чи іншої програми з предмета або при створенні власної програми. Більшість шкіл, які ми побачили, мають віковий характер: окремо функціонують початкові школи (1—5 класи); середні школи (6—8 класи); вищі школи (9—12 класи).

Існують три рівні засвоєння матеріалу — A, B, Q. Рівень навчання обирає учень. У початковій школі йому в цьому допомагають батьки та вчителі. Якщо в початковій школі предметів за вибором немає, то в середній та вищій школі кількість таких предметів з кожним роком зростає. Учень обирає не тільки предмет, рівень навчання, а й учителя. Однак існують і обов'язкові предмети: фізкультура (30 хвилин щодня); мистецтво (60 хвилин щодня); всесвітня історія; історія Америки; урядування; географія та ін. Процес навчання будується на організації активної самостійної пізнавальної діяльності учнів на уроці, які дискутують, обговорюють різні проблеми, звітуються та рецензують результати групової роботи. Вчитель виконує роль координатора, консультанта та радника. Таким чином, учень є суб'єктом навчання і відповідає за власний вибір та результати діяльності. Якість роботи вчителя визначається бажанням учнів працювати з ним та рівнем знань, вмінь та навичок, які допоможуть школяру продовжити власну освіту.

Однак не тільки навчальний процес формує самостійну відповідальну особистість у школі. Учні видають власні шкільні журнали, які за якістю та змістом не поступаються деяким нашим науково-популяр-

ним виданням. Тут і історія школи, навчальні, спортивні та інші успіхи учнів, обговорення проблем, які цікавлять молодь, та ін. Учні самі організують передачі шкільного радіо, конкурси та фестивалі мистецтва тощо. Крім того, під керівництвом вчителів, істориків, акторів, режисерів у межах проекту "Жива історія" під Бірмінгемом (штат Алабама) в містечку Монтевелло був створений практично діючий музей "Американське село". Завдяки їх співпраці готуються сценарії вистав, які мають навчально-виховний характер та враховують вікові особливості учнів. У музеї побудовано споруди, які є декораціями для проведення вуличних театральних спектаклів на патріотичні теми з історії Америки. До вистав залучаються діти, які всім класом уявляють себе то членами першого конгресу США, що прийняв Декларацію про незалежність, то вояками армії Дж. Вашингтона, то пересічними громадянами, які починають боротьбу за незалежність проти Великобританії. Перед очами дітей справді оживає історія, яку вони пропускають через себе. Більш того, ми були втягнуті добровільно в ці вистави. За один день в цей музей приїжджають кілька класів. Він функціонує щоденно.

Яскраве враження залишила робота центру Громадянської освіти Семфортського університету (м. Бірмінгем) з підлітками-правопорушниками. Для них був створений спеціальний посібник «Грай за правилами». Посібник використовується в спеціальних навчальних закладах для підлітків-правопорушників. Він надає змогу дітям самостійно оцінити власні дії, подолати крок за кроком конфлікт із суспільством і поступово в ньому соціалізуватися. В межах цієї програми Центр навчає працювати з підлітками-правопорушниками не тільки вчителів, а й поліцейських, з якими проводяться тренінги.

Для того щоб виявити творчі здібності підлітків-правопорушників, був створений інший проект, за яким дітей навчали писати вірші, есе, твори з проблем, які їх цікавлять. За підсумками такої роботи друкуються збірки творів та проводяться літературні вечори. Сам процес навчання та творчої роботи посилює позитивне спілкування та полегшує соціалізацію в суспільстві.

Ще одним напрямком виховання активного громадянина є спеціальний проект «Підлітковий суд». Суддя штату має право справи про дрібні правопорушення передати на розгляд підлітковому суду. Суддя, прокурор, адвокат, присяжні проходять спеціальну підготовку у юристів. Підліток, який порушив правила, та його батьки дають письмову згоду на участь у такому суді. Інші учасники суду дають письмове зобов'язання про конфіденційність справи. Якщо підліток не згоден з рішенням суду, він може звернутися до звичайного суду. Однак, якщо справу розглядав підлітковий суд, правопорушення не фіксується (якщо воно було скоєне вперше). Самі діти наглядають за виконанням рішень підліткового суду та допомагають підлітку-правопорушнику.

Вся навчальна та виховна робота спрямована на виховання відповідальності. За словами головного спеціаліста з суспільствознавчої освіти штату Алабама Марти Бойєр, якщо громадянин відповідальний, то він не буде порушувати прав іншої людини. Саме так можливо захистити права людини в суспільстві.

Практичний досвід роботи Центру, який має більше 20 програм з громадянської освіти та виховання, дозволив нам не тільки визначитися зі структурою та концепцією методичного посібника, а й продумати

можливості для створення власних проектів в Україні. Наприклад, інтеграція ідей громадянської освіти у викладання правознавства, створення правознавчого курсу для школярів 5—7-х класів за вибором, організація співпраці адміністративних комісій при виконкомах, фахівців-юристів загальноосвітніх закладів з метою поступового створення власних підліткових судів або підліткових адміністративних комісій, які б узяли на себе функцію правового виховання та профілактики правопорушень у підлітків. Заслуговує на увагу і проект "Жива історія". В цілому такий досвід був дуже корисним і повинен бути продовжений з іншими вчителями України».

З виступу на прес-конференції за підсумками поїздки в США в Центрі громадянської освіти у м. Львові 25 листопада 2002 року

В. Горбатенко: «Ідейно-політичне наповнення змісту громадянської освіти органічно пов'язане зі здійснюваною у США громадською політикою, яка створює можливості для людини реалізувати ті потреби, котрі не в змозі забезпечити держава. Громадська політика окрім того створює умови для гармонізації відносин між людьми різних вірувань, переконань через роботу в громадських асоціаціях і групах за інтересами. Що стосується США, то це створює можливість для забезпечення консенсусу в міжрасових стосунках. В Україні громадська політика може виступити важливим чинником гармонізації стосунків на рівні етнонаціональних відносин».

Члени делегації свої роздуми доповнювали коментарями про гостинність алабамців і їхнє щире бажання ділитися своїми набутками. Асоціація «Нова доба» вдячна за пропозицію співробітництва і, зважаючи на те, що в Україні завдання виховання громадянина засобами історії є не менш актуальним, ніж у США, і надалі докладатиме зусиль до поширення громадянської освіти в Україні. Неможливо заперечити висновок про те, що втрата народом власної історії рівнозначна втраті пам'яті окремою людиною.

Зараз члени делегації закінчують роботу над підготовкою методичного посібника щодо інтеграції елементів громадянської освіти у шкільний курс історії. Будемо готові поділитися такими напрацюваннями з тими педагогами України, які виявлять бажання використовувати їх у своїй педагогічній практиці.

Майбутнє України значною мірою залежить від діяльності сьогоднішньої школи

Петро ПОВРОЗНИК,
директор спеціалізованої ЗОШ № 5 з поглибленим вивченням іноземних мов, м. Тернопіль,
випускник програми «Партнери в освіті – 2002»

У листопаді 2002 р. відбулися парламентські слухання з питань розвитку освіти в Україні, які навіюють нові роздуми, надії та сподівання щодо можливих шляхів удосконалення існуючої системи освіти. Плекають такі надії не тільки вчителі, а й учні та їхні батьки. І це цілком зрозуміло. Адже ми живемо в період, коли змінюється сама сутність людського прогресу, який і надалі залежатиме від ефективності впровадження нових ідей та технологій. Необхідно врахувати й те, що темпи прогресивних змін постійно і невпинно зростають. У наш час нові ідеї та технології змінюються значно швидше, ніж покоління людей, чого не було раніше. Впровадження інтернет-технологій, супутникового зв'язку, інтеграційні процеси з неймовірною швидкістю стирають відмінності між різними країнами і народами, зближують людей, сприяють усвідомленню того, що Земля – наш спільний дім. Усе це, безперечно, ставить нові, підвищені вимоги до кожного жителя Землі. Сьогодні, як ніколи, освіченість, інтелект особистості, здатність постійно самовдосконалюватися стають визначальною передумовою прогресу цивілізації. Для нас, українців, це завдання є архіважливим, враховуючи те, що ми шукаємо шляхів виходу нашого суспільства із кризи і мріємо про те, щоб Україна рівноправно увійшла у світове співтовариство. Втім я переконаний, що цього завдання нам не вдасться успішно розв'язати доти, доки у нашому суспільстві, і перш за все у можновладців, не буде готовності до сприйняття принципово нового розуміння статусу, ролі й покликання освіти, утвердження пріоритетності сфери освіти як необхідної умови національного розвитку і прогресу.

Майбутнє України значною мірою залежить від діяльності сьогоднішньої школи. Від сьогоднішніх учнів та молоді, від сучасного стану освіти залежить, куди і як рухатиметься Україна й чого досягне на цьому шляху. Цілком очевидним є і те, що між розумінням вищенаведеного твердження і практичними заходами та діями щодо розвитку освіти з боку держави, громадськості та приватного бізнесу у нас поки що надто великий розрив.

Хоч на перший погляд може здатися, що серйозних підстав для хвилювання немає. Переконаний, що в кожній школі вам наведуть переконливі приклади-свідчення безперечних успіхів у роботі педагогічних колективів. Певних успіхів у своїй роботі досяг і колектив школи № 5 м. Тернополя, яку я очолюю. Так, зокрема, майже кожен десятий учень закінчив минулий навчальний рік з найвищими досягненнями і нагороджений похвальним листом «За відмінні успіхи у навчанні». Щорічно учні школи стають фіналістами програми «Акт у підтримку свободи», що фінансується американським урядом, і виборюють право на однорічне навчання у школах США. От і цього року Леся Брилінська, Остап Міщук та Наталя Пасічник захищатимуть на американському континенті честь школи № 5 міста Тернополя.

За останні роки школою нагромаджено певний досвід міжнародного співробітництва, що сприяє вдосконаленню методичної роботи, підвищенню фахової майстерності вчителів та діалогу педагогічних культур. Протягом кількох останніх років учителі школи брали участь у таких міжнародних семінарах, як «Лабораторія навчання за мир» (Данія), «Активна школа» (США), «Демократія і мир» (Німеччина), «Проблеми мирної педагогіки» (Польща), «Культура миру» (Норвегія), «Педагоги за мир та взаєморозуміння» (Швеція), у третьому Європейському конгресі вчителів «Педагоги проти насильства» (Австрія), у Всесвітньому марші «Жінки-2000» (Румунія), «За ядерне роззброєння» (Росія), у шостій Національній конференції «Шляхи вдосконалення викладання англійської мови у третьому тисячолітті» та інших.

Протягом двох років із вчителями школи працювала американка Дженіфер Хоган, представник Корпусу Миру США. Зараз удосконаленню знань учнів з німецької мови допомагає спеціаліст із Німеччини Патрік Юнг. Про зростання авторитету школи у місті свідчить велика кількість заяв від батьків з проханням прийняти їхніх дітей на навчання у нашу школу, що змусило адміністрацію школи ввести конкурсний відбір дітей. Здається, є всі підстави для того, щоб з оптимізмом дивитись у майбутнє. На жаль, як

свідчить реальність, оптимістів серед нас, освітян, з кожним роком стає все менше й менше. І чи не головною причиною цього є відсутність чіткої перспективи розвитку освіти.

Дехто може заперечити: «А Національна доктрина розвитку освіти України, прийнята на з'їзді освітян у жовтні минулого року, це що – не перспектива? Адже в цьому документі окреслено актуальні проблеми, мету, пріоритети і принципи розвитку освіти України. Зокрема, передбачається створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства, задекларовано національний характер освіти та однаковий доступ до якісної освіти усіх громадян».

Безперечно, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. вкрай необхідна, але вона повинна базуватися на аналізі сучасного стану освіти, існуючих проблем та можливих шляхів їх вирішення. Зрештою, це не перший документ такого плану. Досить пригадати прийняту порівняно недавно урядом України програму «Освіта. Україна XXI століття». Такі ж програми і проекти були прийняті в кожній області і районі. У всіх них, як правило, проголошувались добрі наміри. Проте далі декларацій справи не посувались.

Я вважаю, що ці програми, як і Національна доктрина, спрямовані лише на «косметичний ремонт» існуючої системи освіти. Основним недоліком цих програм, на мій погляд, була відсутність чітких механізмів та способів реалізації правильно проголошених та задекларованих цілей і завдань. В освіті потрібні кардинальні зміни. До речі, я гадаю, це проблема не тільки освіти України, а загальносвітова, глобальна проблема. Спробую пояснити свою думку на прикладі діяльності школи № 5 м. Тернополя.

Недоліки:

1. Неможливість задоволення індивідуальних освітніх потреб кожної дитини відповідно до її здібностей та запитів.

2. Відсутність реального права вибору:
- учнями – вчителів, навчальних предметів і курсів;
- вчителями – навчальних програм, підручників;
- батьками – школи для своєї дитини.

3. Значне перевантаження:
- навчального плану школи (учні 5–11 класів одночасно вивчають близько 20 предметів);
- навчальних програм і підручників.

4. Як наслідок – негативний вплив школи на стан здоров'я дітей (третина учнів мають проблеми зі здоров'ям).

5. Відсутність у значної частини учнів стійкого інтересу до навчання (приблизно 30–40 %).

6. Суб'єктивізм учителів при оцінюванні знань учнів.

7. Нівелювання особистості кожної дитини у класному колективі.

8. Класно-урочна система, як навчальний конвеєр із наперед запрограмованою швидкістю і послідовністю виконання навчальних операцій всіма учнями класу.

Переваги:

1. Можливість охоплення навчанням усіх дітей шкільного віку, що проживають у закріпленому за школою мікрорайоні.

2. Порівняно невеликі фінансові витрати на освіту й у зв'язку з цим економія державних коштів. Відсутність батьківської плати за навчання дітей.

3. Централізація управління освітою, що дає змогу вести державний контроль за роботою вчителів та якістю освіти.

4. Можливості використання впливу класного колективу на виховання окремого учня в колективі й через колектив.

Світ настільки змінився і продовжує змінюватися під впливом науково-технічного прогресу та новітніх інформаційних технологій, що реформування існуючої моделі школи стає невідворотною реальністю. Школа не завжди була такою, як сьогодні, і, отже, сьогодні вона не така, якою може стати завтра. Це здається тим більше ймовірним, коли пригадати, що головна освітня мета, яка породила сучасну масову школу, полягала в постачанні на ринок елементарно грамотного робітника, придатка до простої машини, а згодом – до заводського конвеєра. Та й основна конструктивна ідея сучасної школи — класно-урочна система – фактично теж є конвеєром, але навчальним. Дитина, прийшовши до школи, фактично стає «деталлю», «елементом» конвеєрного навчання і мусить рухатися з чітко запрограмованою швидкістю та послідовністю виконання тих чи інших навчальних операцій: від дзвінка – до дзвінка, від одного вчителя – до іншого, з одного уроку – на інший, з одного класу – в інший. Врахуймо й те, що в одному класі різні вчителі викладають різні предмети за різ-

ними технологіями. Учень мусить пристосовувати свою поведінку, свою навчальну діяльність, своє власне розуміння життя, свої відносини з оточенням до різних процесів, різних тлумачень його учнівських обов'язків, можливостей, уражуючи свою людську гідність. І так усі роки перебування в школі. Але ж учні – не машини. Вони опановують навчальний матеріал кожен у свій спосіб, із своєю власною швидкістю та якістю, у кожного з них свій характер, свої принципи, погляди на життя і т. д.

У середині XVII ст., під час розвитку європейської мануфактури, коли Ян Амос Коменський винайшов і створив класно-урочну систему навчання, створена ним школа була досить прогресивною і перспективною. До речі, освітній ідеал Руссо практично не прижився, а ідеал Коменського став основою для найпоширенішої конструкції сучасної школи, напевно тому, що такою була основна освітня вимога і потреба тодішньої цивілізації.

Сьогодні ж, на початку XXI ст., на мій погляд, мають право на існування лише ті освітні концепції і технології, які враховують реальності часу і спрямовані на перспективу.

XXI століття висуває нові вимоги до освіти. Людство помітно змінює орієнтацію в бік демократії, піднесення авторитету особистості, культури миру, толерантності й ринкових відносин. Важливою потребою і передумовою прогресивного поступу людства є подолання згубних наслідків технократизму і неконтрольованого науково-технічного прогресу. Жити в умовах демократії та новітніх інформаційних технологій стає невідворотною перспективою. Все це робить своєрідний виклик освіті, зумовлює потребу пошуку нової моделі сучасної школи, адекватної вимогам часу.

Зрозуміло, що перегрупування навчальних курсів, збільшення або зменшення кількості годин на викладання тих чи інших предметів, введення у навчальний план школи нових предметів, зміна назв закладів, введення 12-бальної системи оцінювання замість 5-бальної та інші подібні заходи, що запроваджуються МОН України, принципово жодних проблем у педагогічному процесі не розв'язують. І ще одне. Якщо врахувати, що цілісна педагогічна технологія – це взаємозв'язок усіх ланок, які визначають перебіг педагогічного процесу взагалі, то перейти на цілісну, радикально нову в усіх ланках технологію може тільки школа, педагогічний колектив як ціле. Окремому вчителеві або групі вчителів замінити її неможливо. Не можна проблему конструювання нової школи штучно обмежувати вбудовуванням у діючу цілісну систему окремих чужорідних елементів. Помінявши метод або тільки зміст, відкинувши оцінку або скоротивши урок, отримаємо дуже обмежений і непереконливий результат і, врешті-решт, приречений на невдачу експериментальний майданчик. Саме тому, на мій погляд, не дали очікуваних результатів попередні концепції МОН України.

Слід мати на увазі й те, що основні технологічні елементи сучасної школи – урок-клас-оцінка-програма – тісно зв'язані між собою як технологічно, так і логічно. Жоден з них не може бути довільно вилучений або замінений на інший, який би не відповідав цілому організмові – конвеєру сучасної школи. А тому, на мій погляд, школа недалекого майбутнього вимагає перегляду всієї шкільної конструкції, педагогічної технології в цілому. Такою є вимога часу. Виходячи з цього, основним завданням розвитку освіти України на найближчу перспективу я бачу не модернізацію сучасної школи, а створення педагогічним колективам необхідних передумов для творчого пошуку нової моделі сучасної школи.

Думаю, що новий «Коменський XXI ст.» обов'язково з'явиться, але з'явиться він у тій країні, де будуть створені найсприятливіші умови для справжньої свободи та творчості педагогічних колективів, відкритих для діалогу та апробації педагогічних ідей. Дуже хотілося б, щоб створення саме таких передумов ініціювало Міністерство освіти і науки України.

А ще, на мій погляд, дуже важливо впроваджувати у практику роботи українських шкіл кращий досвід розвинутих демократичних країн світу. Це б створило реальні умови для експансії в освіту різноманітних педагогічних ідей, тобто для їх інтенсивного пошуку, винайдення, поширення та втілення у практику.

У зв'язку з цим програми, які проводяться в Україні Американськими радами з міжнародної освіти, мають для нас, освітян України, надзвичайно важливе значення. Весною 2002 р. я, як один із фіналістів програми «Партнери в освіті – програма для директорів шкіл», мав чудову нагоду побувати у США й ознайомитися з американською системою освіти.

Наша програма перебування у США була побудована таким чином, щоб ми мали можливість

якнайкраще ознайомитись з американськими навчальними закладами, особливостями американського суспільства, побутом американців. Під час перебування у Вашингтоні нас ознайомили з інструкціями громадянського суспільства та освіти й розповіли про роль федерального уряду США у середній освіті. Ми побачили Білий Дім і побували в Капітолії на зустрічі з конгресменом від штату Нью-Йорк Джеймсом Уолшем, у Центрі мистецтв імені Кеннеді на концерті джазового оркестру під керівництвом Вінтона Марсаліса, у Національній галереї США, біля пам'ятника Т. Шевченку у Вашингтоні та в меморіальних комплексах американських президентів Т. Джефферсона, А. Лінкольна, Д. Вашингтона, Ф. Рузвельта, на Армінгтонському національному кладовищі.

Після цього ми переїхали у штат Нью-Йорк, де нас ознайомили з адміністративним центром штату м. Олбані, роботою Міністерства освіти та опікунською радою з питань освіти цього штату. Опісля ми працювали у Корнельському національному університеті, університеті м. Кортланд та коледжі міста Ітаки, де взяли участь у семінарах і прослухали курс лекцій про шкільне управління, громадянську освіту, національні та локальні освітянські проблеми. Були ми запрошені й до ряду шкіл штату Нью-Йорк, де на практиці могли ознайомитися з їхньою роботою, побувати на уроках, поспілкуватися з учнями та вчителями. Нам було також надано можливість обговорити існуючі освітянські проблеми з керівниками місцевих органів влади, управління освітою, директорами американських шкіл, учителями, членами шкільних рад, асоціацією батьків та вчителів. У Нью-Йорку ми побували біля статуї Свободи, штаб-квартири ООН, бачили Манхеттен і зруйновані терористами хмарочоси, діловий центр, Бруклінський міст, оглянули панораму міста з майданчика одного із 100-поверхових хмарочосів і просто насолоджувалися краєвидами міста-велетня. Безперечно, що найцікавішим особисто для мене було перебування в американських школах та спілкування з американськими вчителями, учнями та їхніми батьками.

Характерною рисою американської системи освіти є її високий ступінь децентралізації. Конституція США не передбачає участі федерального уряду у вирішенні питань освіти. На федеральному рівні питаннями освіти займається Департамент освіти США, який збирає необхідну інформацію та статистику, розробляє пропозиції й рекомендації з питань освіти для президента й конгресу, але не втручається у практичну діяльність шкіл та місцевих органів управління освітою.

Найважливіші питання у сфері освіти, а саме структура організації та управління освітою, зміст навчальних програм, система оцінювання знань школярів, підготовка педагогічних кадрів, фінансування та багато інших вирішуються окремо на рівні кожного штату. Кожен з 50 штатів відповідальний за свою власну систему освіти, отож можна стверджувати, що у США існує 50 різноманітних систем освіти. Найголовнішим органом освіти на рівні штату є Рада з освіти штату, яка контролює виконання федеральних та місцевих законів про освіту, здійснює аналіз та дає оцінку нових освітніх проектів, розробляє і втілює в життя систему ліцензування педагогів та сертифікації навчальних закладів, у деяких штатах розробляє зміст навчальних програм.

Більшість рішень у сфері освіти приймається місцевими радами з освіти, кожна з яких управляє шкільним округом, до якого належить, як правило, кілька (6—10) шкіл, об'єднаних територіально. Місцеві ради та ради з освіти штатів обираються демократично всіма мешканцями шкільного округу чи штату. Місцева Рада з освіти розробляє стратегію в галузі освіти окремого шкільного району і виконує функцію укладання навчальних програм, складання річного бюджету, призначення вчителів та інших працівників шкіл, придбання шкільного обладнання, забезпечення експлуатації шкільних будівель, у тому числі ремонту і підготовки до нового навчального року. Виконання рішень та проектів рад з освіти здійснюють суперінтенданти (аналог наших завідувачів відділів освіти), які призначаються радами з освіти у 24 штатах, обираються громадянами у 21 штаті й призначаються органами місцевої влади у 5 штатах. Фінансування шкіл здійснюється в середньому з федерального бюджету США – 7 %, з бюджету штату – 45 %, з місцевого бюджету – 48 %. Причому бюджет кожного шкільного округу визначається на референдумі і формується шляхом фінансування всіма жителями населених пунктів, що належать до шкільного округу. Самі платники податків вирішують, куди й на що мають бути витрачені їхні гроші. Тому в кожному шкільному окрузі й кожній школі – різне фінансування.

Директор школи підпорядковується місцевій раді з освіти та суперінтенданту. Директори шкіл не мають викладацького навантаження і займаються виключно адміністративною роботою. До їх обов'язків входить робота з викладацьким складом, складання розкладу та контроль за його виконанням, ведення шкільної документації та підтримання шкільної дисципліни.

Як бачимо, система освіти США вигідно відрізняється від нашої своєю демократичністю та децентралізацією, а ще державною філософією по відношенню до освіти. На рівні держави визнається, що освіта – це справа громадян, конкретного соціуму батьків, вчителів і дітей. І це

правильно, адже на місці видніше, як розв'язувати наболілі освітянські проблеми, чого і як навчати, скільки грошей на освіту виділяти.

А як у нас? Все вирішують чиновники з Міністерства освіти і науки, які не мають практичного досвіду роботи у школі і слабо знають потреби дітей, батьків, учителів. Інструкції та накази МОН є обов'язковими для всіх шкіл: сільських та міських, спеціалізованих та спеціальних, що знаходяться у різних відмінних між собою регіонах України: Карпатах і Криму, Буковині й Києві, Причорномор'ї і Донецьку, Поліссі й Луганській області. У нас на словах нібито визначається роль громадськості, батьків та вчителів в управлінні освітою, а насправді ніякої ролі вони не відіграють, тому що при існуючій у нас централізації управління освітою це простонапросто неможливо.

Відвідавши американські навчальні заклади, поспілкувавшись із вчителями, батьками та дітьми, я зрозумів, що у США школа належить не державі, не президенту, не чиновникам від освіти, не директору школи і вчителям, а дітям. Завдання держави, президента, чиновників, директора школи і вчителів – знати й задовольняти запити та інтереси дітей, майбутніх громадян країни. У США обов'язковою умовою прийняття управлінських рішень з питань освіти на будь-якому рівні є вивчення і врахування думок та пропозицій дітей, батьків, учителів, громадськості шляхом проведення дискусій та соціологічних досліджень. Рішення повинні бути обґрунтованими і прийматися незалежним громадським демократично обраним органом управління – Радою з освіти.

Мені як директору школи прикро усвідомлювати й визнавати те, що недемократичний, характерний для нас підхід до управління освітою веде до примусового видавлювання знань із учнів. Виникає парадоксальна ситуація: вчителі вдають, що чогось навчають, а учні вдають, що чогось навчаються. Створюється ілюзорна видимість процесу навчання. При недемократичній, строго централізованій системі управління освітою це теж є неминучим.

Безперечно, що питання демократичності управління є проблемою не тільки системи освіти, а й суспільства в цілому. Демократія є чимось більшим, ніж просто сукупністю її інститутів. Здорова демократія великою мірою залежить від розвитку демократичної громадянської культури, під якою я розумію поведінку, практику і норми, які визначають здатність людей до самоуправління. До речі, це я вважаю одним з найважливіших резервів розвитку й удосконалення українського суспільства. Наведу кілька конкретних прикладів. Останнім часом тернопільську владу та громадськість хвилює проблема ринків міста. Створюються різні комісії, ухвалюються рішення, які, я переконаний, не поліпшать стану справ. А вихід дуже простий: створити демократичну систему управління на кожному з ринків, залучивши до цього людей, які там працюють і торгують. І тоді ринки працюватимуть як слід і задовольнятимуть запити покупців, продавців та міської влади.

Інший приклад. Щоразу, коли я заходжу до під'їзду комунального будинку і бачу поламані ліфти, відсутність освітлення на сходових клітках, забиті сміттєпроводи, недоглянуту навколобудинкову територію та інші комунальні негаразди, читаю повідомлення про астрономічні суми заборгованості з комунальних платежів, то знову доходжу висновку, що це є результат недемократичного підходу до управління даною галуззю. Певен, що створивши демократичним шляхом об'єднання власників квартир того чи іншого будинку, надавши право жителям будинків самим вирішувати, скільки грошей платити, на що їх витрачати, кому доручити управління цими справами, можна розв'язати всі проблеми.

А все це, на мій погляд, тому, що централізована тоталітарна політична система підтримує інерцію байдужості. На відміну від режиму, який намагається створити слухняне й помірковане суспільство, громадянська культура демократичного суспільства утворюється вільно обраною активністю окремих людей і груп. Громадяни вільного демократичного суспільства займаються своїми справами, користуються своїми правами і беруть на себе відповідальність за своє власне життя. Вони самі вирішують, як їм чинити в кожному конкретному випадку (йдеться про роботу, освіту, бізнес чи політику). У демократичному суспільстві освіта, література, мистецтво, преса і т. п. існують незалежно від уряду, який може їх підтримувати й заохочувати, але не встановлює для них чітких норм діяльності.

(Продовження в наступному номері)

З американського досвіду використання мас-медіа у громадянській освіті

Катерина ПОПАДЮК,
випускниця програми «Партнери в освіті», м. Ужгород

Однією з найважливіших цілей виховання сьогодні є озброєння учнів знаннями і вміннями, необхідними для виховання продуктивних і активних громадян, здатних жити у світі, який ускладнюється з кожним днем. На думку багатьох американських педагогів, ця мета виразно протистоїть деяким так званим лінивим уподобанням та інтересам сьогоднішніх школярів. Телебачення на даному етапі стало однією з форм діяльності учнів, поглинаючи більшість їхнього вільного часу.

В той час як наші вчені і педагоги займаються здебільшого тільки критикою телепередач, педагоги США пропонують конкретні практичні методи використання популярних телепередач для вдосконалення і поліпшення важливих компонентів громадянської освіти.

Дослідження показують, що у віці від 6 до 18 років середньостатистична дитина проводить перед телевізором два з половиною безперервних роки, або на 45 % часу більше, ніж вона проводить у школі. (Meeting the Standards, Edited by Mary E. Haas and Margaret A. Laughlin, p. 198). В середньому дитина проводить перед екраном майже 26 годин на тиждень. Проблема кількості телепрограм поглиблюється в цілому характером різноманітних шоу, доступних школярам. Різного роду мультфільми, ситуативні комедії і серіали домінують у програмах для дітей у віці 5—15 років. Освітні та документальні програми становлять приблизно 11 % у цьому ефірі. Тому, на думку американських учених, перед педагогами стоїть важке завдання змагатися з «телевізійним магнітом».

Останнім часом ряд видатних вчених і педагогів виділили сім основних вимог, які становлять мінімум освітніх заходів для успішного провадження громадянського виховання:

1. Сприйняття і використання інформації, почерпнутої з різних, як друкованих, так і недрукованих джерел, для вироблення інформованих рішень і суджень.
2. Оціночне включення у політичні ситуації і діяльність.
3. Прийняття рішень.
4. Вироблення суджень.
5. Спілкування з іншими громадянами і політичними лідерами.
6. Співпраця з іншими для досягнення спільної мети.
7. Захист і поширення власних інтересів і цінностей.

Вчені усвідомлюють, що перелічені вимоги щодо громадянської освіти звичайно не пропонуються телебаченням чи іншими ЗМІ у чистому вигляді. Для їх утілення в життя потрібні як час, так і терпіння; пізнавальний процес повинен розглядатись як концептуалізація, аналіз і усвідомлення участі кожного громадянина перед тим, як він вчинить так чи інакше. З іншого боку, телебачення з його первинною метою — бути розважальним і постійно підтримувати глядацький інтерес і увагу візуальними, емоційними і слуховими засобами, гальмує розвиток цих умінь і навичок. Як може молода людина оволодіти будь-яким із цих громадянських умінь і пізнавальних процесів, пасивно сидячи перед екраном і реагуючи тільки на візуальні та звукові образи, які постійно змінюються, бомбардуючи і маніпулюючи нею з величезною швидкістю?

Усвідомлюючи негативний вплив телебачення на життя дітей, педагоги обирають різні методи і форми у боротьбі з цим згубним явищем. Насамперед це розмови зі школярами та їхніми батьками, які повинні контролювати якість і кількість доступного ефірного часу.

З іншого боку, що виглядає цілком реально, потрібно урізноманітнювати і втілювати в практику різні види класної роботи по перегляду й аналізу відповідних телепередач. Оскільки телебачення є природно сприйнятним і захоплюючим заняттям для школярів, було б ідеальним кроком для педагогів захопити їхній інтерес діяльністю, яка б на практиці розвивала їхні риси і вміння як громадянина, наприклад, проводити вивчення громадської думки про певні телевізійні передачі та поширення їхньої власної точки зору через активні групи у школі чи в громаді. Як приклад реальності даного підходу можна взяти перегляд і обговорення програми «Пра-

во вбивати» (п'яний водій за кермом). Студенти можуть приєднатися до кампанії боротьби проти керування автотранспортом у нетверезому стані, вступивши в ГО «Студенти проти водіння в нетверезому стані». Подібні акції можна провести й після перегляду телепередач про тварин чи на екологічні теми. Телебачення, якщо до нього підійти по-творчому, криє в собі безліч можливостей і ситуацій для досягнення цієї мети.

Пропонуючи певну стратегію, автори усвідомлюють, що під час перегляду тих чи інших телепередач більшість молоді бажає розваг і не схильна до критичного аналізу чи осмислення побаченого на екрані. Тому завданням учителя є поставити відповідні запитання перед учнями і сконцентрувати їхню увагу на певних епізодах телепередачі для майбутньої дискусії.

Більшість із запропонованих видів діяльності для кожного з семи мінімальних освітніх заходів для успішного провадження громадянського виховання стосується середньої шкільної освіти, хоча багато що може бути адаптоване і втілене в практику на рівні початкової школи. Більше того, ці рекомендації не є самоціллю, а можуть бути стартовою позицією, мотиваційними прийомами на уроках чи будь-якій класній діяльності згідно з програмними вимогами.

Пропоновані види учнівської діяльності

1. Сприйняття і використання інформації

1. Після перегляду історичної драми чи документального серіалу описати у письмовій формі важливу нову інформацію або ідеї, які ви почерпнули під час перегляду передачі. Використати інші джерела, такі як підручники, енциклопедії, щоб перевірити достовірність отриманої інформації.
2. Порівняти два види інформації, поданої у різних джерелах (напр., розповідь про місцеві екологічні проблеми або міжнародну кризу). Додати колонку з провідної газети й обговорити з учнями підходи.
3. Поставити питання на цікаву для класу тематику і звернутися з ним у програму новин (наприклад, космічні подорожі, комп'ютери чи ядерну небезпеку).
4. Порівняти телевізійну рекламу товару з іншими рекламами цього ж виробу у газетах і в журналах (відеотехніка, комп'ютери, машини тощо) Провести дискусію про добрі й погані сторони даного товару.
5. Провести класне чи шкільне опитування про найпопулярніші серед молоді телешоу. Проаналізувати результати в класі.
6. Яку нову корисну інформацію ви почерпнули після перегляду програми?

2. Оціночне включення у політичні ситуації і діяльність

1. Письмово описати дії або бездіяльність одного чи більше героїв у заданій події чи ситуації (психологічні аспекти небезпеки внаслідок тих чи інших дій).
2. Уявіть себе одним з героїв телепередачі, який постраждав за певних обставин. Опишіть письмово вашу поведінку в аналогічній ситуації.
3. Після перегляду передачі вибрати хоча б один епізод і обговорити можливий вплив його на тебе, твою сім'ю, громаду чи суспільство в цілому. Наприклад, забруднення пестицидами місцевої річки, катастрофа з танкером на морі чи військова ескалація в якомусь регіоні.
4. Методом дослідження обміркувати вплив або взаємозв'язок між переглядом телепередач, академічною роботою чи злочинною поведінкою. Які уроки можна винести з даного дослідження? Будьте готові захистити свою точку зору. Вчитель може запропонувати напрям і методи пошуку.

3. Прийняття рішень

1. Назвіть найважливіші рішення, які мали бути прийняті героєм телепрограми. (Майже в кожному фільмі розглядаються проблеми батьків і дітей, їхні стосунки. Спортивні новини є також благодатним матеріалом для обговорення.)
2. Розгляньте детально хоча б одне з таких рішень в аспекті: ким було прийняте рішення, чому воно було прийняте, що привело до його прийняття і на кого воно вплинуло? Чи було це правильне рішення? Чому так і чому ні? Якби ви були героєм шоу, чи прийняли б ви таке саме рішення і чому?
3. Напишіть короткий сценарій або використайте заданий учителем і вкажіть різні важливі рішення, які мали бути прийняті героями телепередачі.

4. Вироблення суджень

1. Назвіть телепередачі, в яких люди висловлюються чи коментують поведінку інших людей. Чи погоджуєтеся з їхніми поглядами? Чому так і чому ні? Наведіть приклади.
2. Яка з передач вам подобається найбільше, назвіть причини.

3. Який образ із телепередач ви обожнюєте або найбільше не любите? Причини цього.
4. На прикладі вашого улюбленого шоу виберіть героїв, які були б найкращим учителем, директором школи, батьком (матір'ю) чи президентом. Підтвердіть ваш вибір якостями героїв, що заслуговують на увагу.

5. Спілкування

1. Напишіть листа продюсерові улюбленого шоу і попросіть у нього фотографії акторів.
2. Напишіть рекламу для майбутніх популярних телепередач, запропонувавши достатньо інформації, щоб зацікавити глядачів окремими з них.
3. Поясніть письмово чи усно в класі, чому варто переглянути певні передачі, і вкажіть на їхні найважливіші моменти.

6. Співпраця з іншими для досягнення спільної мети

1. Складіть перелік усіх шоу, у яких герої постійно співпрацюють. Поясніть різновиди їхньої співпраці. Після написання такого списку спробуйте згрупувати методи їхньої співпраці за категоріями (для прикладу учням можна запропонувати заголовки: надання швидкої медичної допомоги, досягнення спільної мети і т. д.).
2. Назвати шоу, у яких герой зазвичай одинокий, але розраховує в той чи інший спосіб на допомогу інших. Поясніть, чому така надія потрібна, і запропонуйте приклади з програми.
3. Розгляньте перелік переваг і недоліків у співпраці для вирішення проблем на прикладі героїв.

7. Поширення і захист власних інтересів і цінностей

1. Напишіть твір про улюблене шоу, показ якого був з тих чи інших причин перерваний. Поцікавтеся, хто прийняв таке рішення і до чого це привело. Отримавши відповіді, обговоріть з людьми, які дотримуються такої ж думки, слушність даного рішення і необхідні заходи для його відміни. Постарайтеся розвинути стратегію відновлення показу шоу.
2. Розгляньте і вкажіть перелік засобів (ефектність, музичне оформлення, рекомендації і т. д.), використаних рекламою для популяризації програми.
3. Спробуйте створити рекламу продукту чи послуги і запишіть її на відео. Попросіть клас охарактеризувати комерційні засоби реклами.
4. Запросіть представника телевізійної адвокатської організації, такої як Національна рада для дітей і телебачення, для ознайомлення й дискусії.

На думку вчених, телебачення має таку властивість, що воно не зникає із щоденного дитячого меню з віком, а навпаки, залишається постійним «клієнтом» на все життя. Тому зусилля педагогів мають бути спрямовані не на критику негативного впливу телебачення, а на використання його як інструменту у педагогічному репертуарі для культивування важливих компонентів громадянської освіти.

За матеріалами підручника «Meeting the Standards. Social Studies Readings for K-6 Educators» edited by Mary E. Haas and Margaret A. Laughlin

Одна країна, один штат, одне місто, один університет... Два погляди: вчителя й учениці

Олена ШВЕЦЬ,
випускниця 2000 р. Першої міської гімназії, м. Черкаси, University of Nebraska at Omaha, USA,
Валерій СИЛЕНКО,
вчитель історії та правознавства Першої міської гімназії, м. Черкаси, фіналіст програми «Партнери в освіті» 2002 р.

Сполучені Штати Америки. У центрі Великих Рівнин знаходиться штат Небраска — один з основних виробників попкорну у США. Омаха — друге за величиною місто штату (після столиці штату міста Лінкольн). Це великий промисловий центр з розвинутою хімічною, металургійною, машинобудівною, харчовою промисловістю. А ще — це гарне, привітне місто на березі річки Міссурі.

Саме в Омаху я, студентка факультету романо-германської філології Черкаського державного університету, приїхала в серпні 2002 року за програмою 1REX як одна з переможців FSA Undergraduate Program 2002—2003 рр. І скажіть після цього, що чудес не буває! Через 1,5 місяці я зустрічала Валерія Анатолійовича Силенка — вчителя історії і права моєї рідної Першої міської гімназії.

А тепер про наші враження.

Вашингтон, Федеральний округ Колумбія

Як виявилось, у нас багато спільних вражень від перебування у Вашингтоні. Відразу відчувається закоханість американців у свою столицю, її історію. Американці змалечку вчать своїх дітей шанувати країну, в якій живуть, виховують повагу до державних символів (як можна не знати слів Державного гімну?!).

Валерій Анатолійович: «Програма перебування у США була дуже насиченою. Відвідали визначні місця столиці США. Надзвичайно зраділи, побачивши пам'ятник Т. Г. Шевченку, який глибоко шанується американцями. Приємно вразило те, що в музеях серед відвідувачів багато сімей з маленькими дітьми. Спокійне і врівноважене соціальне життя. Велика увага до інвалідів і їхніх потреб».

Олена: «У Вашингтоні були всього кілька днів, але радість спілкування з ровесниками з інших країн (300 юнаків і дівчат з колишнього Радянського Союзу, з яких 106 — українці) не забуду ніколи. Екскурсії, змагання, заняття... Жодної хвилинки для суму чи нудьги!»

Омаха, штат Небраска

Олена: «Після настанов у Вашингтоні ми розлетілись у різні міста та штати, до місця свого навчання. Мій літак тримав курс на Чикаго, а потім — в Омаху... Місто зустріло мене дощем. І мій координатор пожартував: «Ти привезла гарну погоду». Клімат Небраски нагадує наш, український, якщо не зважати на те, що погода змінюється кожні 2—3 години. І таке незвичайне для українців явище, як торнадо, нікого з місцевих жителів не дивує».

Валерій Анатолійович: «Населення Великих Рівнин — найгостинніше у США. Дуже привітні люди: всіх зустрічають усмішками, намагаються допомогти. З цікавістю розпитують про Україну, тому що небагато хто чув про нашу державу. Їх вражає багатство нашої історії, культури, дуже подобаються мелодійні українські пісні».

Що вразило нас обох?

1. Цілковита відсутність пішоходів. Усі за кермом з 16 років. Місцеве населення розглядало нас — єдиних пішоходів — з великою цікавістю.
2. Усі мешканці, від малого до великого,— фанати американського футболу.
3. Майже повна відсутність багатоповерхових будинків, лише котеджі без парканів, де все життя сусідів, як на долоні. Будинки прикрашаються господарями за їх власним смаком.
4. До свят готуються заздалегідь. Вже у вересні можна побачити в магазинах прикраси і святкові атрибути до Хелоуїну та Різдва. А День Подяки схожий на Новий рік, бо скрізь — прикрашені вогниками ялинки.
5. Американці — жваві, розкуті й нагадують пустотливих дітей, коли перевдягаються на Хелоуїн і йдуть до сусідів, щоб одержати подарунки і частування.

Національний університет штату Небраска в Омасі

«Це найкраще місце для навчання»,— вважають викладачі та студенти університету. І це справді так. Омаха, з більш ніж півторамільйонним населенням, має чудове, величезне за розмірами студентське містечко. Навчальні корпуси (у кожного факультету — окреме приміщення), триповерхові котеджі — гуртожитки (кожен розрахований на 12 студентів), спортивний комплекс, дитячий садок, автостоянки... Усього й не перелічити. Студенти, особливо за обміном, мають можливість працювати у найсучасніших комп'ютерних лабораторіях із швидкісним Інтернетом.

Бібліотеки надають будь-яку літературу, якщо не в друкованому варіанті, то в електронному.

Користування лабораторіями, бібліотекою, Інтернетом — безкоштовне. Все працює для учня.

І викладачі ніколи не відмовляють студентам у допомозі.

Олена: «Помиляється той, хто думає, що у США легко навчатись. Не знаю, як в інших навчальних закладах, але в UNO навчання виявилось нелегким, хоча 1-й і 2-й курси ЧДУ я закінчила на "відмінно".

Вивчаю в 1-му семестрі предмети: історію США, мас-медіа, іспанську мову, музику народів світу.

З усіх предметів на екзамені за 1-й семестр отримала найвищий бал. Студенти і викладачі поважають одне одного. На лекціях панує тиша, студенти уважно слухають і конспектують. Багато домашніх завдань, особливо на запам'ятовування теоретичного матеріалу. В університеті і взагалі в місті розмовляють правильною англійською мовою з невеликою кількістю сленгових слів. Ми з Валерієм Анатолійовичем були вражені розмірами спортивного комплексу. Студенти користуються його послугами безкоштовно.

Майже всі студенти в чудовій спортивній формі. Рідко зустрінеш у студентському містечку людину з надмірною вагою».

Школи

Валерій Анатолійович: «Протягом перебування в Омасі ми відвідували уроки в місцевих школах.

Для мене це було надзвичайно цікаво, адже найкраще з побаченого я можу запровадити в нашій гімназії. Найважливішим аспектом, на мою думку, є те, що громада піклується про освіту.

Створено сприятливі технічні та фінансові умови для навчання. Особлива увага приділяється дітям з психічними та фізичними вадами. Вразило те, що вони навчаються разом з іншими дітьми. Школярі не перевантажені домашніми завданнями, що найчастіше мають форму есе. Дуже цінується власна думка, приклади зі свого життя. Діти мають достатньо часу для відпочинку, в першу чергу для занять спортом. Учні і вчителі завжди разом, розмовляють одне з одним відверто, але не фамільярно. Треба зауважити, що це справді чудове місце для навчання».

Останній вечір

Валерій Анатолійович: «В Омасі нами постійно опікувалась Мері Лін Райзер — асоціативний директор Коледжу бізнесу. Завдяки їй ми побачили багато цікавого. На прощальній вечірці, влаштованій Мері Лін (разом з її чоловіком) у них вдома, було сказано багато теплих слів на адресу тих сімей, в яких ми жили.

Це було частиною програми, і ми чудово провели час у теплій домашній атмосфері. Нам було сумно розлучатися з чудовими людьми, з цим

містом. Але нас чекав Вашингтон, а далі — домівки, сім'ї, школа, робота, те, без чого ми не уявляємо свого життя.

Враження від програми і США — чудові, яскраві й різноманітні, але... В останні дні нашого перебування в Америці ми відчули тугу за домівкою і, відверто кажучи, були раді, що скоро від'їжджаємо додому».

Олена: «Ви від'їжджаєте, а я залишаюсь іще на 7 місяців. Я попрощалася з учителями і знову поринула в університетське життя.

Привіт, низький уклін і подяка моїм любим учителям: Наталії Василівні Ребенко, Володимиру Станіславовичу Бойку, Валентині Сергіївні Яковлевій. І, звичайно, найкращому в світі класному керівнику Вікторії Павлівні Третяк. А ще я хочу подякувати Надії Василівні й Катерині Миколаївні за те, що Перша міська гімназія (завжди перша!), її життя, навчання, традиції готували нас до дорослого життя, допомогли адаптуватися в чужій країні. До зустрічі через півроку!»

Реформування потребує вся система освіти: від стилю відносин до очікуваних результатів

Інна ЧЕРНЯК,
директор НВК № 16, м. Мелітополь,
випускниця Програми міжнародних відвідувачів

Після повернення із США я зрозуміла, чому нам, учителям НВК № 16, уже тісно в стінах навчального закладу. Ми не можемо по-старому. Реформування потребує вся система освіти: від стилю відносин до очікуваних результатів.

Що, на мою думку, вимагається від керівників шкіл? Насамперед це:

1. Нові якості та вміння, а саме:

- самостійність;
- уміння генерувати нові ідеї;
- досягнення результатів за рахунок оптимізації та демократизації освіти.

2. Впровадження нової етики управління:

- партнерський, рівноправний стиль відносин;

активне залучення до управлінської діяльності талановитої молоді.

Основними завданнями для себе, як для керівника, визначила координацію ступенів безперервної освіти, до якої входять:

- дошкільна освіта;
- початкова школа;
- базова середня школа;
- повна середня школа;
- професійна підготовка;
- перший ступінь вищої освіти;
- базова вища освіта;
- повна вища освіта;
- професійна орієнтація учнів комплексу;
- організація довузівської підготовки учнів НВК № 16;
- робота учнівського наукового товариства;
- комп'ютерна підготовка вчителів НВК № 16;
- розвиток класів коледжу;
- альтернативні форми підвищення кваліфікації вчителів НВК № 16;
- спільна науково-методична робота предметних кафедр НВК № 16 та вищих навчальних закладів регіону.

У цьому процесі немає головного і другорядного.

Кожен навчальний заклад США має своє обличчя, кожен прагне стати святинею знань і духовності для своїх вихованців.

Перебуваючи у США, я мала змогу ознайомитися із реформою американської освіти від дитсадка до університету. Школа у США прагматична: не перевантажує дітей надмірністю навчального матеріалу, а дає їм той обсяг знань, який вони реально можуть засвоїти. Головне — навчити їх мислити, аналізувати.

Основний засіб діяльності учнів та вчителів у США — це телекомунікаційні проекти, які будуються на спільній навчально-пізнавальній або творчій діяльності учнів-партнерів на основі комп'ютерної телекомунікації.

Використовувати телекомунікації можна при викладанні будь-якого предмета або цілої групи предметів. Так, беручи участь у національному проекті «Дніпра жива вода», учні нашої школи займалися пошуково-дослідницькою діяльністю, тим самим поглибивши знання та вдосконаливши навички в галузі хімії, фізики, математики, біології. Творча діяльність учнів сприяла пробудженню їхньої екологічної та громадянської свідомості. Результат проекту вилився у видання методичного посібника, де містяться розробки уроків з біології, фізики, хімії, інформатики, математики, образотворчого мистецтва тощо, а також збірки творчих робіт учнів. Остання вже готова до друку. Ці роботи вміщено також на інтерактивному сайті www.e-ukraine.org/subsites/iearn/ який підтримується компанією Комп'ютерленд за сприяння Світового Банку.

Учні 11-х класів Олексій Ушаков та Олексій Зеленський, активні учасники проекту, були запрошені на Всеукраїнську конференцію в Києві «Дніпра жива вода», де отримали диплом.

Інший проект — «Зарубіжні діячі в назвах вулиць твого міста» сприяв не тільки розвитку міжпредметних зв'язків, а й активізував пошуково-дослідницьку роботу учнів, які працювали в архівах, краєзнавчому музеї, бібліотеках, збирали цінний матеріал, аналізували його, готували свої статті й самі займалися комп'ютерним набором.

В результаті кожен учасник отримав збірку з роботами всіх учасників проекту з подякою координатора. А такий проект громадської спрямованості, як «Світ, в якому ти живеш» вимагає постійної участі в дискусії в режимі on-line, що потребує не тільки висловлювань своїх думок, а й постійної реакції на висловлювання інших учасників. Найкращою в нашій школі стала учениця 11 класу Юлія Янушевська, яка отримала диплом.

З кожним роком у США зростає число бажаючих продовжити навчання після закінчення школи у коледжах та університетах. Рейтинг американських університетів підвищується, оскільки у вузах, як і в школах, пріоритетними стають науки, необхідні для успішної професійної діяльності.

Важливу роль у навчанні відіграє наступність у реалізації всіх етапів освіти, починаючи з дошкільної ланки до випускника вищого навчального закладу.

Тому на 2002/2003 навчальний рік я маю намір ввести в структуру НВК не тільки коледж (старші класи — 10—12), а й початкову ланку — дитячий садок.

Перебування у США ще раз підтвердило для мене цінності відкритого суспільства: солідарність і особисту незалежність, добровільну співпрацю, громадянську відповідальність, які повинні виховуватись у людині з раннього дитинства. Це є першочерговим завданням педколективу вчителів початкових класів і має реалізуватись у таких напрямках:

- співпраця «Дитячий садок — початкова школа»;
- втілення передового педагогічного досвіду;
- профільне навчання;
- психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу;
- загальноосвітня багатопрофільна школа II—III ступенів;
- коледж економіки та інформаційних технологій.

У США вчитель уже перестав бути тільки джерелом інформації. Він більше стає помічником і координатором у процесі навчання. В цьому полягає його роль і функція.

Завдання нашої школи I—II ступенів — впровадження в навчально-виховний процес перспективних проектних технологій навчання, дидактично орієнтованих програмних засобів навчання.

Ми мусимо готувати себе вже сьогодні бачити тенденцію, коли в умовах комп'ютеризації кожен учень отримуватиме індивідуальне завдання для дистанційної освіти. Учню не обов'язково йти в школу, щоб прослухати урок учителя: він звертатиметься до сервера, який стоятиме в школі, щоб поспілкуватися з учителем та отримати завдання. Можна скептично поставитися до моїх слів, але в наступні 10—15 років школа змінюватиметься дуже динамічно. Нам потрібна допомога з боку науки, з боку управлінських органів.

Лише атмосфера соціального партнерства спроможна створити умови реалізації першочергових завдань освіти.

Доступ до глобальної мережі в освіті — це нові можливості як для вчителя, так і для учнів. Інтернет у нашому навчальному закладі використовується не лише для отримання інформації з авторитетних світових джерел, а й для дистанційного спілкування з учителями та учнями п'яти країн світу, створення спільних проектів, участі в Інтернет-олімпіадах (маємо за 2 роки призерів Інтернет-олімпіад з математики, фізики, інформатики, іноземних мов, беремо участь у 4 національних чатах, конференціях, семінарах). Усе це дає нам змогу вийти на якісно новий рівень подачі та засвоєння матеріалу, розвиває та вдосконалює конкурентоспроможність наших вихованців.

Нині як ніколи гостро постало питання формування у молоді активної громадянської позиції, виховання громадянської культури. Актуальність цього зумовлюється особливостями економічного, правового розвитку України, складною екологічною ситуацією. Саме на створення умов щодо виконання цієї головної мети спрямовані зусилля педагогічного колективу НВК. Школа підготувала 18 учителів-тренерів з різних питань громадянської освіти. Досягнення цілей становлення громадянської культури в умовах особистісно-орієнтованої освіти потребує наукового підходу. В центрі освітньо-виховного процесу стоять насамперед інтереси дитини, її потреби та можливості, права окремого індивіда.

Ми вчимося бути громадянами разом з нашими учнями.

Саме життя примушує активно впроваджувати в освітню систему нові педагогічні технології. Так, після отримання гранту ми відкрили Віртуальний центр громадянської освіти в рамках проекту «Мережа громадянської освіти в Україні».

Вперше в нашій країні, в тому числі й у нашому НВК, у 2002/2003 н. р. запроваджено курс «Громадянська освіта», завдання якого підготувати молодих громадян України до життя в умовах демократії.

Важливо, що елементи громадянської освіти введено в уже існуючі предмети:

— здоров'я: валеологія, хімія, біологія;
— економіка: математика, креслення;
— право: історія, зарубіжна література, краєзнавство.

З активних форм нашої роботи можу назвати такі:

1. Проектна робота: організація проектів, громадських акцій і кампаній, видання періодики, публікація робіт у періодиці.
2. Утворення творчої групи, що працює за інтерактивною методикою громадянської освіти.
3. Президент. Шкільний парламент. Верхня палата. Рада старшокласників. Нижня палата. Рада команд.
4. Організація вивчення Конституції України відповідно до вікових особливостей дітей і підлітків.
5. Тиждень правових знань. Правові ринги. Дебати.
6. Семінари і тренінги у віртуальному центрі громадянської освіти.
7. Проведення виборів до органів самоврядування.
8. Участь в акції «Громадянин».
9. Класні години, присвячені Дню ООН, Дню прав людини; акція «Стрічка миру».
10. Web-сторінка в Інтернеті. Сайт НВК № 16 з проблем громадянської освіти.
11. Порівняльний аналіз конституцій України, Великої Британії, США, Польщі.
12. Участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських конкурсах і олімпіадах.
13. Клуб правових знань «Феміда», організований за підтримки УА «Міжнародна Амністія».
14. Організація демократичного шкільного життя. Практичною школою демократії є учнівське самоврядування.
15. Клуб «Лідер»: зустріч з лідерами міста.
16. Міжнародна діяльність: конференції, поїздки, зустрічі, обмін делегаціями, листування (Польща, США, Словаччина).
17. Випуск стіннівок з правових, економічних та екологічних питань.
18. Клуб інформаційних технологій.

Громадянська освіта: Знахідки і перепони

Анатолій КОВТОНЮК,
викладач правничих дисциплін Житомирського міського ліцею при ЖІТІ,
вчитель-методист, лауреат Всеукраїнського конкурсу «Вчитель року»,
випускник програм PiE-2001, CIVITAS Exchenge-2002

Дати освіту і не вселити моральних принципів — значить виховати ще одну загрозу суспільству.

Теодор Рузвельт

Явища, які відбуваються сьогодні в системі шкільної освіти України, можна поділити на такі, що існують **як правило,** і такі, що мають місце **як виняток.** Такий підхід є доцільним для класифікації закладів освіти, принципів побудови навчально-виховного процесу, результативності освітньої діяльності педагогічних колективів, шкільних підручників тощо. Міркування, викладені нижче, зачіпають лише незначну частину проблем, що мають місце в нашому освітньому середовищі. А до якої групи явищ належать ці проблеми — визначати читачеві.

***

Минуло перше десятиліття незалежності української держави. Робити акценти на економічних чи політичних здобутках та втратах цього періоду не є завданням цієї статті. Як учителів, нас більше цікавить питання, чи стала незалежною за цей час наша освіта, чи змогла вона звільнитися від ідеологічного нашарування, від заорганізованості навчального процесу, від інертності та патологічної залежності від інструкцій та вказівок, які зв'язували по руках і ногах творчість учителя. Та найважливіше, що турбує нас як громадян молодої держави — чи відчула наша школа нагальну потребу в зміні пріоритетів виховної роботи, змісту навчального матеріалу саме у зв'язку з проголошенням незалежності України. Чи «почули» ми заклик Дж. Вашингтона, який в аналогічній ситуації після проголошення незалежності США сказав: «Тепер, після проголошення незалежності, найважливішим для нас завданням є виховання громадянина». Звичайно, мова йшла не про інерційне виховання підданих Британської корони, а про виховання громадян НОВОЇ, НЕЗАЛЕЖНОЇ, АМБІТНОЇ НАЦІЇ, саме так — нації, яка, створивши власну державу, бачила в ній потужний засіб забезпечення соціальної свободи, миру, злагоди, незалежності. Нації, яка зрозуміла, що побудувати задекларовану Конституцією ДЕМОКРАТИЧНУ ДЕРЖАВУ зможе лише АКТИВНИЙ, НЕБАЙДУЖИЙ, ПЕРЕКОНАНИЙ У ПРАВИЛЬНОСТІ ІСТОРИЧНОГО ВИБОРУ ГРОМАДЯНИН. Тому саме ВИХОВАННЯ такої ОСОБИСТОСТІ стало пріоритетним завданням новоствореної спільноти.

Чи не в подібній ситуації перебуваємо й ми? І якщо важко знайти аргументи для того, щоб запереченням відповісти на це запитання, тоді чому ж на другому десятку років нашої незалежності ми не знайдемо в собі сили закласти в навчально-виховний процес підвалини виховання ГРОМАДЯНИНА НЕЗАЛЕЖНОЇ І ДЕМОКРАТИЧНОЇ УКРАЇНИ? Чому ця проблема ніяк не стане пріоритетною в освітній політиці держави? Хіба вона менш важлива за інші економічні, соціальні, екологічні проблеми?

На побутовому рівні дуже легко наштовхнутися на думку: «А що пропонуєте ви? Критикувати всі можуть!» Дуже прикро, але часто таку саму позицію можна зустріти і в учительських колах. Загнаний у вир невирішуваних економічних проблем, наш учитель сьогодні в першу чергу бореться саме з ними, відкладаючи реформування своїх освітньо-виховних принципів до «кращих часів». Зневірений у власній здатності вплинути на перебіг історичного процесу, він уникає додаткового інтелектуального навантаження, спираючись на позицію: «Як платять, так і працюємо!» А якщо до сказаного додати, що останніми роками наше вчительство стало активно «поставляти кадри» до армії українських заробітчан на балканських та піренейських теренах, приносячи в жертву вчительську кваліфікацію, то ми отримаємо одну з відповідей на запитання, поставлені в попередньому абзаці. Бо ж не можна очікувати професійної віддачі від педагога, коли державна увага до його праці є пріоритетною лише в деклараціях та доктринах. А вони, як відомо, обов'язкової юридичної сили не мають.

***

Пам'ятаєте, як свого часу деякі засоби масової інформації з великою часткою іронії говорили про те, що в окремих містах та містечках деідеологізація суспільного життя набула потворних форм: на місці пам'ятника Леніну зводили пам'ятник Шевченку, а то й просто «трансформували» постать «великого вождя» на пам'ятник Кобзарю!? Тоді думалося, що це порція чергових «наїздів» мас-медіа антидержавницького спрямування. Але навесні 2002 р. (!) автору «пощастило» побачити такий шедевр трансформації в містечку з багатим історичним минулим — Корець, що на Рівненщині. Чиновником місцевого рівня цей факт пояснювався тим, що робота над новим скульптурним зображенням Кобзаря перебуває в стадії завершення. Та коли в лютому 2003 р. довелося знову подорожувати через цей-таки райцентр, виявилося, що «стадія завершення» й надалі «живе й перемагає»...

***

Чому згадується ця прикрість? Тому, що ми не маємо морального права допустити такого явища в ході «трансформації» навчально-виховного процесу. Візьмемо, зокрема, шкільні курси суспільних дисциплін. За невеликим винятком, у більшості підручників та посібників з історії зміни в підходах до викладу навчального матеріалу зводились лише до того, щоб *підставити* на місце заїжджених ідеологічних штампів віднайдені сторінки вітчизняної історії, *замінити* портрети «однопартійних» вождів портретами «багатопартійних» тощо. Програмні цілі шкільного курсу історії за старою звичкою спрямовані на те, що учні мають знати дати, назви, хронологічні рамки, імена, прізвища тощо; вміти розповідати, переказувати, порівнювати, встановлювати причини і наслідки, працювати з картою і т. ін. Тож єдине, що змінилось, то це лише об'єкт цих «знань» і «вмінь».

Хтось може вважати таку постановку питання неправомірною, адже сам факт появи нових програм та підручників в умовах фінансового цейтноту, в якому перебувала (а то й перебуває) держава, може розцінюватись як героїзм. Що ж, «у кожного своя правда», але в умовах становлення ОСНОВ державності «не помітити» відсутності в наших програмах завдань, пов'язаних із впровадженням у змістову частину шкільного курсу історії, в структуру навчального матеріалу, в дидактичний апарат шкільних підручників, у методику викладання навчальної дисципліни, в позаурочні форми вивчення історії **громадянознавчого елементу, державотворчого підходу** є надто великою розкішшю з позицій історичної перспективи. Втрачаючи час, ми втрачаємо покоління випускників. Адже ми не встигли й помітити, що, поки ламалися списи навколо нових освітніх концепцій та доктрин, школа «за інерцією» видала Україні два випуски одинадцятикласників, яких оминула участь навчання в радянській школі...

На жаль, школа ще й досі лишається організацією, що вчить. Ще й досі вона не стала організацією, яка б навчалася сама. Навчалася б на власному гіркому досвіді, на досвіді минулого, на досвіді своїх сусідів (чого лише вартий досвід «державотворення» в Білорусі). Тому не зайвим убачається нагадування про те, що для сучасної системи освіти надзвичайно важливою є постать Учителя, здатного не лише гнучко реагувати на зміни, а й постійно прагнути до особистого та колективного пошуку, до безперервного оновлення, до ствердження в навчальному процесі системи громадянських цінностей, які б сприяли формуванню громадянина нового, сучасного, демократичного українського суспільства.

Важливим компонентом громадянського виховання є суспільні науки, які завжди і всюди займали особливе місце в процесі формування громадянських якостей у підростаючого покоління. З однією лише умовою — кожна епоха ставила перед ними відповідні завдання. Ось і нині тенденції розвитку суспільства на зламі тисячоліть спрямовуються на зближення національних культур, анітрохи не заперечуючи їх колоритності, неповторності, самоідентичності, стверджуючи в дії принцип «Єдність людства в його багатоманітності». Звичайно, за критеріями зближення такий процес не має нічого спільного із зовнішньо подібними процесами творення імперій, здійснення «світових» революцій, надання «братерської» допомоги. Мова, звичайно, йде про процес формування громадянського суспільства, в основу якого покладено принципово нову систему ціннісних орієнтацій, а то й принципово нові підходи до визначення звичних для нас цінностей. Мова не йде про зміну тлумачень тих чи інших понять, а про зміну акцентів у їх визначенні. Адже зазвичай ми давали або чисто класове визначення багатьох історичних понять, або ж нейтральне, щоб, боронь боже, не зачепити чиїхось приватних чи національних інтересів. Але шлях до усвідомлення себе повноцінним громадянином Європи неможливий без усвідомлення себе в першу чергу громадянином своєї держави, а якщо точніше — своєї країни, свого народу. Вже тут ми бачимо зміщення акцентів у визначенні поняття «громадянин» у бік його розуміння крізь призму **людських якостей,** а не через холодний юридичний зв'язок з державою, крізь призму **громадянськості,** а не через громадянство. Врешті-решт, якщо вдатися до нашого рідного лексикону, крізь призму духовної належності до **громади**... Пам'ятаєте, як про це говорить народний російський поет Микола Некрасов: «Поэтом можешь ты не быть, но гражданином быть обязан».

Саме таке зміщення акцентів допомагає поглянути на ряд понять з позицій громадянських цінностей, адже великими гуманістами, справжніми патріотами держава розглядалась не як «сила, за допомогою якої...», вона була символом незалежності, суверенності; влада бачилась не засобом нав'язування політичної волі, а здатністю впливати на перипетії суспільного життя в ім'я загального блага; носієм суверенної влади завжди розглядався народ, спільнота, громада. В такому випадку основні акценти у вивченні життя країн та народів будуть зміщені не на аспекти, що спричиняли конфлікти та війни, а на позиції та погляди, що сприяли утвердженню в суспільстві соціальної злагоди і взаєморозуміння. Це означає, що розглядаючи поняття суспільства як системи відносин між соціальними суб'єктами, основну увагу потрібно приділяти проявам толерантності, взаємоповаги, взаєморозуміння, порядності, справедливості тощо. Погодьмося з тим, що подібний підхід до вивчення історії дозволить інакше, з позитивних позицій, поглянути на знівельовані поняття «патріотизму», «демократії», «батьківщини», «свободи», «прав людини», «конституції», «соціальної безпеки», «громадянської відповідальності», «власності» тощо. А при розгляді питання про роль особистості в історії пріоритет віддаватиметься не постатям вождів, фюрерів, дуче тощо, а особам, що всім своїм життям служили ідеалам миру, свободи, справедливості... Нарешті, розгледіти в них базові цінності суспільства, до якого прагне цивілізований світ, суспільства, в якому найвищою соціальною цінністю є людина, її права і свободи, суспільства, яке сильне єдністю свідомих, активних і небайдужих до чужої біди громадян, суспільства, яке прийнято називати громадянським.

Плідна співпраця

Едуард ЗІННУРОВ,
заступник директора з іноземних мов
Новоград-Волинської СЗОШ № 11,
випускник програми «Українсько-американські досягнення у викладанні»

У лютому 2003 р. виповнився рік від початку співпраці між учителями та учнями Новоград-Волинської спеціалізованої загальноосвітньої школи № 11 з поглибленим вивченням англійської мови (Житомирська область) та Стрийської гімназії імені митрополита Андрея Шептицького (Львівська область). Знайти одне одного нам допоміг «Вісник програм шкільних обмінів», який розповсюджується серед випускників програм Американських рад. В обох навчальних закладах вони є. Спочатку заступник директора з іноземних мов Стрийської гімназії Орися Цибран надіслала запит щодо мого мініпідручника з країнознавства США. Інформацію про це було вміщено в одному з номерів «Вісника» за 2001 рік, згодом надійшла пропозиція про співпрацю. Ми обмінялися інформацією про школи, викладання англійської мови та країнознавства, знайшли спільних знайомих — учасників програм і вирішили потоваришувати. Згідно з планом, запропонованим пані Орисею, почався обмін листами між старшокласниками обох шкіл, потім ми склали план візиту стриян до Новограда-Волинського, владнали організаційні питання і стали чекати на приїзд колег. Його ми приурочили до святкування 8-ї річниці школи № 11. Гості зі Стрия провели у нас два дні. Після знайомства зі школою відбувся «Міст Новоград — Стрий», під час якого учні розпитували одне одного про школи, навчання, шкільні традиції, вільний час. Як сказали потім наші учні, у нас багато спільного, хоча й живемо в різних регіонах країни і дещо по-різному дивимося на життя. Спілкувались англійською, і наші учні були приємно вражені тим, як гості вільно володіють мовою. Пізніше, коли перейшли на рідну мову, відзначили, що стрияни і в побуті, на відміну від багатьох наших учнів, користувалися виключно українською. Для гостей було організовано вечірку в 10-му класі та прогулянку вечірнім містом. Наступного дня гості відвідали музей Лесі Українки, ще раз оглянули місто та виступили з привітанням у міському Палаці культури, де відбувся звітний концерт художніх колективів школи № 11. Троє вчителів, які супроводжували учнів, мали зустріч з директором школи Камілою Сідлецькою та вчителями іноземних мов, відбувся обмін досвідом, обговорення питань новітніх технологій та сучасної методики викладання іноземних мов, обмін навчальними матеріалами та подарунками. Після від'їзду учні обох шкіл написали про свої враження від зустрічі, ці матеріали було надруковано в Новоград-Волинській міській газеті «Лесин край», а згодом видано окремою брошурою.

У серпні, під час участі в роботі щорічної конференції випускників програми «Українсько-американські досягнення у викладанні» в Києві, ми знову зустрілись і обговорили плани на майбутнє. Продовженням проекту, який учні назвали «People to People», є обмін інформацією про наші школи, міста й регіони, ставлення до проблем сучасного суспільства й особливо молоді, погляди на різні аспекти нашого життя.

Наприкінці жовтня група учнів та вчителів відвідала Стрий. Ми були вражені теплотою та сердечністю, з якою поставилися до нас учителі іноземних мов, директор гімназії, учні та їхні батьки. Крім екскурсії по місту, концерту, зустрічі старшокласників, нас запросили на екскурсію до родинних місць корифея української літератури Івана Франка в селі Нагуєвичі. Сповнені незабутніх вражень, ми повернулися додому і продовжуємо нашу роботу за спільним проектом.

Незабаром квітень, а це означає, що відбудеться нова зустріч. Естафету підхоплюють учні 8—9-х класів. У наших планах — проведення спільної літньої школи, обмін педагогічними ідеями, випуск газет та видання наступної збірки матеріалів про співпрацю.

«Нью-Йорк такий самий, як Сихів, тільки більший...»

Дмитро СИНЯК,
газета «Високий замок»

Такий висновок зробив один з американських школярів, який кілька тижнів навчався у львівській СШ № 76.

– Давайте подумаємо разом: якщо держава підтримує смертну кару, тобто право вбити людину, то хіба не вчить вона цього ж і своїх громадян? – із запалом говорила одинадцятикласниця Оксана Ошуркевич.– До того ж кожна людина має право на життя, незалежно від того, чи є вона порушником закону.

– А яке покарання ви обрали б для людини, котра вбила вашу доньку,– заперечила її однокласниця Богдана Левковська.

– А мені скажіть, чи не було б небезпечним тримати все життя у в'язниці такого злочинця, як Усама бен Ладен? – додав Сашко Паньків.– По-перше, він будь-якого дня може втекти, можливо, вбивши кількох охоронців. А по-друге, поки він живий, його прихильники «виношуватимуть» плани його визволення.

Диспути у школах на важливі теми – річ уже звичайна. Під час диспутів учні навчаються самостійно і нестандартно мислити, обстоювати свої думки, гречно сперечатися тощо. До того ж жодна думка не запам'ятовується так, як та, до котрої дійшов сам. Але диспути, які пройшли на уроці англійської мови у СШ № 76, видалися мені незвичними з двох причин. По-перше, велися вони англійською мовою, і всі присутні у класі чудово розуміли, про що йдеться. А по-друге, участь у диспуті брали також шестеро американських школярів. Вони приїхали до Львова на початку вересня за програмою студентського обміну «Розвиток молодіжного лідерства», яку фінансує Американський форум всесвітньої освіти.

Американські діти й викладачі з Нью-Йорка, які приїхали в Україну, роз'їхалися по містах – Калуш, Дніпропетровськ і Львів. Звичайно, у цих містах намагалися вибрати найкращу школу з тих, які спеціалізуються на вивченні англійської мови. Отже, те, що іноземці зупинили свій вибір саме на львівській СШ № 76, є своєрідним визнанням. Справді, послухавши, як вільно дискутують англійською десяти- й одинадцятикласники, я зробив для себе висновок: цим дітям немає сенсу йти після школи на факультет іноземних мов.

– А у нас дуже мало випускників обирають цей факультет,– розповідає учитель англійської мови та координатор міжнародних програм Ірина Романівна Михальська.– У школі діти (принаймні ті, які добре вчаться) досконало опановують англійську. Отже, іноземна філологія їх уже не дуже цікавить. Переважно вони вступають на факультети міжнародних відносин, юридичний тощо, знаючи, що в разі чого завжди зможуть займатися перекладами...

Американські школярі теж були вражені рівнем володіння англійською їхніх українських ровесників.

– Чи не виникало у вас проблем з розумінням американського «неканонічного» варіанту англійської? – запитую у старшокласників, які брали участь у диспуті.

– Та ні, все було зрозуміло з перших днів спілкування,– розповідає учениця 11-А класу Тамара Мартьянова.– При американцях ми весь час намагаємося розмовляти тільки англійською, бо коли говоримо українською, вони ображаються. Ви, кажуть, певно, смієтеся з нас або щось приховуєте. Але й вони розповідають нам не все. Коли хочуть, щоб ми їх не зрозуміли, спілкуються між собою сленгом або ж іспанською, яку вивчають у школі...

Усі шестеро американських школярів і двоє викладачів жили в українських сім'ях. Найяскравіше враження від цього у них пов'язане з українською кухнею. Слова «борщ» та «вареники» були одними з перших українських слів, які вивчили американці.

Щодня гості з-за океану відвідували уроки англійської мови, а також громадянської освіти й історії, які для них викладали мовою Туманного Альбіону. Також учителі англійської спеціально для американців підготували і провели урок української мови – своєрідний лікнеп. І американські школярі дуже швидко засвоїли кільканадцять українських слів та виразів: «Дуже дякую!», «Я люблю яблука!», «Як справи?» тощо. Всі були вражені, коли Метью Фосина під час однієї з екскурсій несподівано вигукнув, побачивши великого собаку: «О! Добрий пес!»

– Я ніколи не думав, що Львів таке гарне місто,– розповідає товариш Метью Генрі Арчибальд.

– Це, безперечно, одна з найкоштовніших архітектурних перлин Європи. І ще особливого шарму місту надають художники, які малюють просто на вулицях, а також вернісаж біля театру ім. М. Заньковецької. Нічого подібного у Нью-Йорку не побачиш...

Саманта Хант вражена знаннями українських школярів; під час уроку-диспуту: «Бути чи не бути смертній карі?»

Учні 76-ї школи показали американцям найкраще, що є у нашому місті. Десятикласниця Наталя Павлюк згадує, як хтось із американців, оглянувши Львів з Високого замку, показав рукою у напрямку Сихова і промовив з жалем: «Нью-Йорк такий самий, тільки більший...»

На думку Ірини Михальської, ніщо так не розширює світогляд, як безпосереднє спілкування з людьми з іншого континенту.

— Ми можемо скільки завгодно читати про Нью-Йорк і Чикаго, слухати розповіді про характер американців, та коли бачиш їх протягом кількох днів, живеш поруч з ними, цілком інакше починаєш дивитися на світ,— розповідає вона.— Для школярів це надзвичайно важливо. Не буду приховувати, і я до цієї зустрічі вважала американців поверховими людьми. А побачила надзвичайно розумних, вдумливих і уважних дітей...

Наша нова читальна зала

Надія АНАНЬЄВА,
заступник директора Першої міської гімназії, м. Черкаси,
Заслужений учитель України,
випускниця програми ТЕА

Визначна подія сталася в Першій міській гімназії м. Черкас, асоційованій школі ЮНЕСКО. Гімназія — єдиний полілінгвістичний навчальний заклад в Україні, де викладаються 14 мов, а саме: українська, російська, англійська, іспанська, французька, німецька, польська, латинська, італійська, арабська, китайська, японська, корейська, івріт.

Тут пройшло урочисте відкриття читальної зали при бібліотеці. Ідея створення читальної зали виникла у 2000 році. З метою посилення ролі навчальної, науково-популярної, художньої книги в навчально-виховному процесі, а також поліпшення бібліотечного обслуговування вчителів та гімназистів було вирішено провести реорганізацію роботи шкільної бібліотеки і створити Центр інформаційних ресурсів (ЦІР).

Центр складається з абонементного відділу з книгосховищем та двох читальних зал: для учнів початкової ланки і гімназистів 5—11 класів. У читальній залі для гімназистів 5—11 класів передбачено два відділи: відділ літератури українською мовою та відділ літератури іноземними мовами.

Ідея створення читальної зали була підтримана переможцями програми «Українсько-американські премії за досягнення у викладанні» Н. Ананьєвою та Р. Лузом, учителем географії із США, які доклали чимало зусиль для її реалізації.

Перший внесок у будівництво читальної зали зробила група вчителів та учнів школи-побратима Форт Аткінсон Хай Скул, шт. Вісконсін, США, яка прибула на чолі з Р. Лузом з двотижневим візитом до гімназії і привезла чудовий подарунок: $2800. Черговий особистий внесок $2000 зробив пастор, президент міжнародного фонду «Надійся тепер» В. Джекопсон із Великої Британії. Це дало змогу замовити меблі для читальної зали. Приємною несподіванкою стало отримання $500 від пана Р. Ричка, голови Комітету допомоги Україні Освітньої фундації «Рух», США.

Виконробом на будівництві читальної зали стала Віра Миколаївна Подобєдова — мати учениці 10 класу гімназії. Саме завдяки її зусиллям будівництво завершилось у найкоротші строки. Капітальний ремонт двох класних кімнат, які не ремонтувались близько 30 років, потребував багато коштів. Про це дізнались учні й учителі школи-побратима Форт Аткінсон Хай Скул. Р. Луз звернувся на сторінках періодичних видань міста Форт Аткінсон з листом про фінансову допомогу. Одночасно було проведено акцію зі збирання коштів на читальну залу в школі-побратимі. Допомогло в цій акції те, що в той час українська делегація у складі вчителів та учнів перебувала з офіційним візитом у своїх американських друзів. Гімназисти підготували презентацію про свою країну та гімназію, декламували вірші українською та англійською мовами, співали віночок українських пісень, танцювали гопак. Їхні виступи були схвально зустрінуті у двох на-

вчальних закладах міста. І ось результат: зібрано $2100. Значна допомога була надана також батьківським благодійним фондом «До України через освіту» (голова фонду А. Добрянська).

Читальна зала має сучасний вигляд і добре пристосована для роботи. Вона обладнана зручними індивідуальними місцями для самостійних занять із книгою. Тут встановлено 3 комп'ютери, принтер, сканер. Проводяться монтажні роботи по приєднанню комп'ютерів до шкільної локальної мережі й виходу в Інтернет. Створено чудове місце для колективних занять молодших школярів. Обладнано місце і для роботи з періодичними виданнями. До речі, щороку гімназія передплачує газети та журнали на суму близько 1500 грн, а зарубіжні друзі передплачують для гімназії «National Geographic», «The Guardian Weekly», «National Geographic World», «Phosphore», «Les cles de l'actualite». Працює також відеотека, у якій 190 відеокасет, та аудіотека — 370 аудіокасет.

Режим роботи читальної зали (з 8^{00} до 18^{00}) є зручним для вчителів та учнів. Відвідувачів обслуговують кваліфіковані бібліотекарі Г. О. Кротович та Л. Г. Хижинська.

На врочистій церемонії відкриття читальної зали були присутні представник обласного управління освіти і науки облдержадміністрації Л. М. Гришак, начальник управління освіти міськвиконкому А. В. Депутат, завідувач міського методичного кабінету С. С. Орєшкіна, вчителі, учні та їхні батьки. Щиро вітали присутніх президент благодійного фонду «Надійся тепер» В. Джекопсон (Велика Британія), директор науково-дослідницького центру заводу «Серамен-таль» Ж. Барб'є (Люксембург), гість із Австрії Д. Кларк та директор благодійного фонду «Стефанус» Ф. Л. Хмельковський. Святковий настрій

створили пісенні вітання гімназистів, виконані різними мовами, а також декламація Шевченкового «Заповіту» п'ятьма мовами. Президент шкільного парламенту А. Бегменко (учень 9-А класу) та член групи «Екологія» А. Іваненко (учениця 11-А класу) розповіли про акції гімназистів, присвячені відкриттю читальної зали, а саме: «Подаруй цікаву книжку» та «Подарунки читальній залі від батьків гімназії».

Увесь світ правується книгами. Книга — чудовий співрозмовник і чудодійні ліки, прекрасне знаряддя досягнення істини; вона товариш, який ніколи не набридне. У такій читальній залі розумієш, що книги — це кораблі думки, які мандрують на хвилях часу і дбайливо несуть свій дорогоцінний вантаж від покоління до покоління. Слушною є думка американського журналіста Карла Рована, що бібліотека — це храм учености, а ученість визволила більше людей, ніж усі визвольні війни в історії.

Вчити гімназистів шанувати й любити книгу, вірити в цінність знань і успішну перебудову життя в Україні — саме цьому й слугуватиме новостворений Центр інформаційних ресурсів.

ІАТР

Шановні випускники!

У березні ІАТР розпочинає серію семінарів по всій Україні за проектом Kidlink (http://www.kidlink.org). Kidlink — це весвітній волонтерський проект для вчителів та школярів загальноосвітніх шкіл, що має на меті зблизити дітей за допомогою Інтернет-технологій та стимулювати процес активного вивчення шкільних дисциплін. З допомогою цього ресурсу діти зможуть знайти друзів в Інтернеті, дізнатися про різні культури та краще пізнати культуру рідну. Беручи участь у численних Інтернет-конференціях, вони навчаться працювати в команді, вирішувати проблеми та аналізувати інформацію. Ресурс також пропонує численні он-лайн-проекти з різних дисциплін — історії, соціальних наук, математики, мистецтва, географії тощо. Вчителі можуть спілкуватися з колегами з інших країн, знайти матеріали для уроків та позашкільної діяльності. Все це впроваджуватиметься в центрах ІАТР під наглядом працівників ІАТР. Раз на тиждень протягом березня проводитимуться тренінги. Будь ласка, звертайтеся до місцевого центру ІАТР, щоб узяти участь у цій унікальній події! Станьте ближчими до світу завдяки інформаційним технологіям!

Ольга Якимахо,
координатор по роботі з випускниками
Програми надання доступу та навчання Інтернет

Стратегія й тактика перемоги
(З досвіду ЗОШ № 115 м. Донецька)

Тетяна РЕЗАНОВА,
випускниця програми «Партнери в освіті»,
Інеса РЕЗАНОВА,
випускниця програми FSA/FLEX 2002–2003, м. Донецьк

Участь ЗОШ № 115 м. Донецька у різноманітних міжнародних програмах — складова життя цієї школи, важливий напрямок її діяльності, що дає значні позитивні результати. Безумовно, ці результати — підсумок копіткої і щоденної праці великого педагогічного колективу, який уже багато років очолює директор школи Г. О. Саприкін та його помічник — завуч з англійської мови Л. М. Бондаренко. За 27 років існування цього навчального закладу вже важко пригадати і перелічити всі програми, проекти та конкурси, в яких школа брала участь, але найбільш значними, безумовно, є такі, як «FLEX», «TEA», «PiE», «AFS», «Peace Diaries», проект «Гармонія» та програми культурно-педагогічних взаємообмінів між школою Dinnery Church High-School of England та Wigan and Leigh College м. Вигана (Велика Британія), програми зв'язку з Бельгією та Францією. Понад 20 учнів нашої школи мали унікальну можливість побувати у США, де зарекомендували себе якнайкраще, показавши не тільки відмінні базові знання та володіння англійською мовою, а й високий рівень загального розвитку, серйозну психологічну підготовку. Ці програми стали для них справжньою школою життя, залишивши яскраві та незабутні враження. І навіть ті діти, що не дійшли до бажаного звання «фіналіст», зізнаються, що сама атмосфера цих програм та конкурсів дала їм величезний позитивний заряд енергії, стала стимулом для подальшого вивчення іноземної мови та самовдосконалення, пробудила в них бійцівський дух, ба навіть сприяла становленню характеру, збагатила життєвим досвідом. Але будь-який позитивний досвід повинен передаватися. Як же правильно організувати свою роботу в цьому напрямку?

1. Досягніть можливого і неможливого, але поставте питання доступу до джерел інформації на чільне місце. Знайте, що більшість програм мають свою періодичність, можна сказати, циклічність та повторюваність. Так, перші відбіркові тури у програму FLEX починаються в Україні, як правило, у кінці вересня. Озбройтесь номерами телефонів відповідних організацій та центрів, що спрямовують та координують цю роботу. Підтримуйте з ними найтісніший зв'язок.

2. Хоч як дивно, але навіть володіючи такою інформацією важливо не розгубити її «по дорозі» довести ці відомості до аудиторії шляхом неодноразових оголошень та повідомлень як письмово, так і усно. Діти є діти, вони ще потребують цього.

3. Шукайте будь-яку можливість, щоб збільшити кількість навчальних годин на іноземну мову. Безумовною заслугою адміністрації нашої школи є наявність власного навчального плану, в якому особливе місце відведено іноземним мовам. Ознайомлення з ними починається ще в 6-річному віці, а до 11-го класу кількість навчальних годин збільшується до 11 годин на тиждень. І треба говорити не тільки про вивчення власне мови, а й про те, щоб максимально розширити доступ до неї за рахунок спецкурсів, таких як «Бізнес-курс», «Література країн мови, яку вивчаєш», «Драма», «Аудіо- та відеокурс», «Країнознавство». До того ж більшість програм цих спецкурсів є авторськими, нашими вчителями написані навіть власні підручники та навчальні посібники, які було схвалено Міністерством освіти та науки України. Ми пишаємося своєю бібліотекою іноземних мов з її унікальними словниками та аутентичним матеріалом, різноманітною художньою літературою та періодичними виданнями.

4. Вам доведеться змінити своє ставлення до психології і встановити з вашим шкільним психологом найтісніший зв'язок. Саме він може допомогти вам у багатьох питаннях, які неодмінно виникнуть у ході проведення відбіркових турів. І дітей до цього необхідно підготувати. Вони повинні побувати в різних життєвих ситуаціях, не боятися тестів, знати свої сильні та слабкі сторони, мати навички роботи в групі. Це титанічна робота, але ви впораєтеся з нею, якщо ваші тренінги та семінари проводитиме майстер своєї справи, енергійна і небайдужа людина.

5. Установіть тісний зв'язок з батьками тих дітей, які беруть участь (або збираються цю участь брати) у програмі. Сім'я повинна бути в курсі справ своєї дитини і на цей період, поки дитина в конкурсі, повністю її підтримувати та заохочувати. Емоційний бік справи, позитивна настроєність – це вже половина вашого успіху.

Допомога сім'ї вам також необхідна для вирішення організаційно-технічних питань – від оформлення закордонних проїзних документів, фотографій, ксерокопій та ін. до анкет. Будьте терплячі, надаючи допомогу, дещо доведеться пояснювати неодноразово, але ж ви – Вчитель!

6. Особливу увагу треба приділити позакласній роботі. Всі заходи, що проводяться у позанавчальний час, не повинні бути формальними, бо тільки тоді, коли дитині цікаво, вона відгукнеться, і ви побачите, як розвиваються та міцніють її творчі здібності. Буквально на очах ваш учень набуває впевненості в собі, його мова стає чіткою, а жести – виразними. Він росте як особистість, його талант шліфується, і всім нам це подобається. Неоціненну допомогу в розвитку лідерських якостей дитини надає нам програма «Дебати». Кожен спікер навчається будувати свою промову, відточує свою ораторську майстерність, дає грамотну аргументацію своїм опонентам. Діти набувають умінь міжособистісного спілкування, які стануть їм у пригоді в дорослому житті.

7. Особливу увагу приділяйте обдарованим дітям. Виділіть їх з основної маси учнів і працюйте з ними за «Окремим планом». Це вдячний фронт роботи. Ваші зусилля будуть винагороджені не тільки результатами. Ви отримаєте величезне задоволення від своєї праці.

Поставте серйозні вимоги перед своїми колегами. Щиро хочу побажати вашим учням, щоб на їхньому шляху зустрічались тільки грамотні, мудрі й терплячі педагоги. Чудово, якщо ви маєте власного завуча з англійської мови, ідеально — якщо він ще й високий професіонал. Таким є наш завуч — Лідія Миколаївна Бондаренко, яка вже довгі 37 років дарує дітям свої любов і знання, допомагає нам, учителям, і своєю невичерпною енергією надихає нас на нові творчі успіхи. Це не просто вчитель, це генератор нових ідей, завуч, який зумів створити у школі незвичайну атмосферу, насичену духом змагань і творчого пошуку. І цей дух потрібно постійно підтримувати, кожну, навіть найменшу перемогу ваших учнів треба оцінювати як олімпійську. Скажемо відверто, що з 26 вчителів англійської мови переважна більшість підтримує ініціативи й починання, що йдуть як від адміністрації, так і від дітей.

Звичайно, ці рекомендації далеко не вичерпні, але іноді наша байдужість, лінощі чи просто надмірна зайнятість не дають нам змоги виводити наших дітей на «велику орбіту». Однак дерзати необхідно, бо найбільша цінність цього світу — людина, і саме від нас залежить, якою вона виросте.

Творчих вам успіхів!

Випускники програм TEA та PiE зустрілися з представниками Міністерства освіти і науки України

Юлія КОБЕЦЬ,
координатор по роботі з випускниками програм American Councils, м. Київ

За ініціативою American Councils 29 січня 2003 р. відбулася зустріч випускників програми TEA та програми PiE із заступником державного секретаря Міністерства освіти і науки України Григорієм Науменком та заступником начальника відділу міжнародного співробітництва Міністерства освіти і науки України Катериною Лубинець. Випускники програм поділилися своїми успіхами й досягненнями і звернулися до представників міністерства за порадою щодо сприяння та підтримки ініціатив випускників. Зустріч відбулась у доброзичливій атмосфері, випускники мали можливість обговорити питання реформування шкільної освіти й отримали інформацію, як заручитися підтримкою від Міністерства освіти і науки України для проведення заходів та ініціатив, що сприяють розвитку шкільної освіти в Україні.

Директор American Councils в Україні Христина Пенджола-Вітович відкрила першу зустріч випускників освітніх програм з представниками Міністерства освіти і науки України. Мета зустрічі полягала в обговоренні та вирішенні питань запровадження реформ шкільної освіти й підтримки ініціативних заходів, організованих випускниками програм.

Пан Науменко розповів про плани міністерства щодо реформування шкільної освіти в Україні, зокрема про перспективи формування профільної освіти в старших класах середніх шкіл.

Запровадження експериментальної профільної освіти планується провести в 2003—2007 рр. Результатом цієї реформи вбачається зменшення навчального навантаження школярів та здобуття практичних навичок протягом навчального процесу. Для досягнення успішного результату в переході на профільну шкільну освіту необхідно надати можливість для забезпечення перекваліфікації вчителів з учителя-предметника на вчителя за галуззю. Пан Науменко спрогнозував неприйняття закладів нового типу директорами загальноосвітніх шкіл через наявний консерватизм у підготовці педагогічного працівника.

Пан Науменко відзначив важливість того, що випускники міжнародних програм обмінів розуміють необхідність освітніх реформ та на локальному рівні сприяють позитивним змінам у шкільній освіті завдяки своєму міжнародному досвіду та ініціативі. Для довгострокової перспективи потрібно напрацьований досвід трансформувати у певні технології викладання та поширити їх серед інших освітян. Представник міністерства закликав випускників активно звертатися за необхідною підтримкою до Міністерства освіти і науки України та наголосив на можливості публікацій в освітніх виданнях міністерства.

Пані Пенджола-Вітович додала, що American Councils готує необхідні документи для отримання акредитації програм TEA та PiE в Україні як профільного стажування для вчителів та адміністраторів шкіл. Це, в свою чергу, поліпшить статус випускників на місцевому та обласному рівнях.

Випускники програм взяли активну участь в обговоренні питань реформування освіти в Україні й поділилися своїм досвідом та пропозиціями. Пан Войтенко розповів про Всеукраїнську асоціацію викладачів історії, громадянознавства та суспільних дисциплін «Нова доба», яка об'єднує випускників програм PiE та ініціативних учителів в Україні. Асоціація заручилася підтримкою Міністерства освіти і науки України і є певним прикладом активної діяльності та професіоналізму в процесі запровадження освітніх реформ в Україні. Пані Улюра розповіла про проблеми освіти в сільських школах, звернувши увагу на те, що існує великий розрив між сільською та міською школами, і запропонувала проводити окремі олімпіади для учнів сільських шкіл.

Пані Новікова поділилася досвідом експериментального проекту профільних 9—11 класів у приватній загальноосвітньої школі «Ювента» в м. Керч при Запорізькому інституті комп'ютерних технологій. Минулого року міністр освіти В. Кремень відвідав цей інноваційний заклад, де зустрівся зі школярами та вчителями, які поділилися досягнутими успіхами в рамках цього експерименту. Головною проблемою на сьогоднішній день для цього проекту залишається отримання акредитації та підтримки від обласних органів освіти.

Пані Лубинець наголосила на тому, що представники міністерства зацікавлені у співпраці з випускниками, зокрема в розробці та участі в різних тематичних семінарах та конференціях. Для обговорення питань співпраці та підтримки від Міністерства освіти і науки України пані Лубинець запропонувала випускникам звертатися до неї за тел. (044) 216-2288.

Пан Науменко подякував усім за участь і закликав випускників до інформаційної експансії. Електронна сторінка Міністерства освіти і науки України (www.mon.gov.ua) відкрита для публікацій випускників. Під час зустрічі пан Науменко та пані Пенджола-Вітович погодилися з тим, що такі заходи потрібно проводити регулярно для підведення підсумків роботи та визначення нових планів подальшої діяльності.

У зустрічі брали участь:

- *Ананьєва Надія* — завуч, учитель англійської мови Першої міської гімназії, м. Черкаси, випускниця програми TEA-2000;
- *Войтенко Олександр* — заступник директора з науково-методичної роботи школи-гімназії № 1, м. Гадяч Полтавської області, випускник програми PiE-2000;
- *Дмитренко Василь* — директор школи-ліцею № 6, м. Лубни Полтавської області, випускник програми PiE-2000;
- *Ковальова Людмила* — заступник директора класичної гімназії з поглибленим вивченням англійської мови, м. Суми, випускниця програми PiE-2001;
- *Новікова Наталія* — завуч, учитель англійської мови СЗОШ «Ювента», м. Керч, Крим, випускниця програми TEA-2002;
- *Струкова Інна* — вчитель англійської мови ЗОШ № 29, м. Черкаси, випускниця програми PiE-2002;
- *Улюра Тетяна* — вчитель англійської мови СЗОШ, с. Комишувате, Першотравневий р-н Донецької області, випускниця програми TEA-2001.

За сприяння Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні

ВІСНИК

ВІСНИК | НОВИНИ | ВИПУСКНИКИ | РОЗРОБКИ | ІНФОРМАЦІЯ | ФОРУМ

Олена Франчук
Віртуальний круглий стіл

Запрошуємо обговорити успіхи та проблеми на шляху формування ініціативних груп.
1. Роль лідера / Лідер чи члени ініціативної групи формують напрямок роботи?
2. Професійний розвиток лідера для подальшої успішної роботи групи / Чекати на запропоновані тренінги чи висувати пропозиції до мережі самому?
3. Форми спілкування в мережі / Якщо Форум — то чому мало кого чути?

Сергій Курбатов
Справді, час визначитись!

Пані Олена пропонує цікаву річ!
На мою думку, оптимальний напрям роботи — це активізація «ініціативи знизу». Тобто випускники на місцях повинні чітко визначити: а) чого вони очікують від мережі; б) що вони можуть запропонувати випускникам та освітянам з інших регіонів країни. Давайте визначимося з «регіональною специфікою». Суми вже ведуть роботу в цьому напрямку, і, сподіваюсь, найближчим часом ви почуєте думки наших випускників.

Олена Франчук
Гуртуймося до дії!

Згідно з інфо на Форумі та з приватних листів, зібрання ініціативних груп випускників відбулися у Рівному, Тернополі, Ужгороді, Луцьку. Плануються зустрічі в Запоріжжі (для Запорізької та Дніпропетровської областей), Херсоні, Сумах. Чули про результати семінару випускники Житомирщини, Західного регіону (інфо було розповсюджено через Львівський офіс ACCELS під час церемонії нагородження переможців 2-го туру TEA 12 березня 2003 р.).
В мене склалось враження: 1) роль лідера у цьому ВАЖЛИВА. Напрямок діяльності групи ініціюється самими членами групи та активно реалізується НИМИ під керівництвом та за сприяння лідера. Як цього досягти — треба вчитись на прикладах успішних груп та на тренінгах професійного зростання;
2) як на мене — професійний розвиток має мати місце і тематика тренінгів має ініціюватися самими лідерами, якщо вони себе такими вважають. Можливо, хтось із лідерів має сам що запропонувати для решти як досвід. Тому висуваю пропозицію для розробки спільного проекту з професійного розвитку лідерів. Чекаю на відгук про тематику тренінгів.

Svetlana Buko
Crimea English Language Camp

Dear friends,
I am currently working on general camp program. I would really appreciate any new ideas about agenda. Looking forward to hearing form you.

Dmytro Runovych
window into the world

'Visnyk' newsletter is the real window into the world of exciting activities of the Alumni-educators all over Ukraine.
I'm always looking forward to getting the new issue as to the both enjoyable and meaningful event.
The end of June Is the time when round 1 winners of TEA program are announced. It's the time of joy for those selected and (sometimes bitter) disappointment for 'rejected'... What can be done to reassure those, who haven't passed that they are not 'losers'. How to cheer them up and equip them with helpful strategies for futher participation? Let's discuss the issue...

Олена Рябухіна
Враження від семінару

Найкращі враження залишились в учасників семінару, який відбувся 29—31 січня в м. Рівному. Ми обмінялися досвідом, збагатилися новими ідеями, відчули натхнення для подальшої роботи. А головний результат — наше рішення об'єднатись у Всеукраїнську мережу випускників американських освітніх програм.
Запрошуємо всіх випускників-освітян до співпраці.
Щира подяка п. Наталії Єремеєвій і п. Олені Франчук за прекрасну організацію семінару.

Олена Франчук
До уваги випускників програм

Учасники семінару-тренінгу звертаються до Вас з такою пропозицією:
1. Якщо ви особисто зацікавлені в співпраці з мережею випускників програм, фінансованих урядом США, та/або претендуєте на роль лідера ініціативної групи в своєму регіоні, пропонуємо взяти активну участь у процесі формування мережі відповідно до вищезгаданих кроків.
2. Використовуйте Форум «Вісника» як Інтернет-ресурс для активного спілкування випускників, а також для спілкування з представниками американських організацій.
3. Зареєструйтесь у найближчому центрі IATP для внесення Вашої адреси до списку розсилки мережі випускників програм. Маємо надію, що у Вашій особі мережа випускників отримає активного учасника процесу консолідації прогресивних сил на шляху демократизації освіти в Україні.
З повагою і сподіванням на співпрацю та подальший конструктивний діалог,

Олена Франчук,
координатор проекту, м. Рівне

Сергій Саєнко
Рівненський тренінг 29.01—1.02

Семінар-тренінг у Рівному для випускників різних програм став історією. Навіть найсміливіші сподівання були перевершені прекрасно проведеним семінаром. А тепло душ однодумців-випускників та гостинність пані Олени Франчук згладжували погодні перепади.
Мережі — БУТИ! Випускникам — УСПІХІВ! Задуманому — ЗБУТИСЬ!

Світлана Волкова
Вікно в Америку

Наприкінці минулого року був започаткований новий проект Посольства США в Україні «Вікно в Америку», який передбачає відкриття в кількох обласних державних бібліотеках України на базі відділів обслуговування документами іноземними мовами інформаційних центрів, що допомагатимуть користувачам книгозбірень отримувати вільний і відкритий доступ до інформації про Сполучені Штати. Подібні центри вже відкриті в обласних бібліотеках Одеси, Сімферополя, Сум, Луганська, Львова; згодом вони почнуть діяти в Рівному, Тернополі та Херсоні.
Реалізація проекту «Вікно в Америку» надасть можливість: отримати відкритий доступ через інформресурси та мережу Інтернет до всієї інформпродукції, що виходить на територій Сполучених Штатів; інформувати спеціалістів про тенденції в політичній, економічній, суспільній та культурній сферах життя американців; допомагати користувачам центру у вивченні англійської мови, підготовці до складання іспитів із знання мови; надавати інформацію про можливості навчання у США; інформувати відвідувачів про історію, традиції та звичаї американців; отримати необхідну адресну інформацію для контактів з американськими установами та організаціями. Важливо зауважити, що проект здійснюватиметься за умов дотримання принципів загальнодоступності, безоплатності й толерантності. У партнери до здійснення проекту запрошуються всі зацікавлені організації та установи, волонтери, спеціалісти, зацікавлені в отримані документальних знань про Сполучені Штати Америки.

Світлана Волкова,
учасник програми Міжнародних відвідувачів
«Роль бібліотек в американській демократичній традиції»,
член ініціативної групи випускників м. Рівного

Відділ преси, освіти та культури Посольства США

займається питаннями преси, освіти і культури, а саме: координує проведення заходів для преси, підтримує зв'язки з громадськістю, керує програмами культурного та освітнього обмінів, надає інформацію про американське суспільство та культуру, розповсюджуючи матеріали українською та англійською мовами, а також забезпечує роботу Інформаційного центру, Ресурсного центру для викладачів англійської мови, Американської бібліотеки в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» та Освітнього консультативного центру.

Інформаційні програми

Головна мета Відділу – надавати точну і своєчасну інформацію про Сполучені Штати Америки, акцентуючи увагу на політиці, яку проводять Американський Уряд та, відповідно, Посольство США. Друкована й електронна версія цієї інформації щодня розповсюджується серед журналістів та українських державних урядовців у вигляді «Washington File» – дайджесту офіційних урядових новин з Вашингтона щодо міжнародної політики. Відділ підтримує зв'язки з представниками засобів масової інформації, випускає прес-релізи, організовує прес-конференції, влаштовує супутникові телемости та цифрові телевідеоконференції. Крім цього, Відділ організовує семінари та програми обміну для журналістів, щоб забезпечити розвиток вільної й відкритої преси і вільний потік інформації.

Освітні програми

Обмін інформацією і досвідом між громадянами Сполучених Штатів Америки та України є головним компонентом роботи Посольства США, спрямованої на підтримку побудови громадянського суспільства в Україні. З цією метою Відділ пропонує ряд програм академічних і професійних обмінів. Щороку понад 2000 українців та американців беруть участь у цих програмах. Шляхом відкритих конкурсів проходить відбір учасників на академічні програми для студентів, учителів та професорів, науковців та фахівців переважно у галузі суспільних і гуманітарних наук. Крім того, Відділ координує програму з професійного обміну «Громадські зв'язки» та інші програми для бізнесменів, місцевих урядовців, працівників і представників неурядових організацій. Здійснюється підтримка програм партнерства між університетами та громадськими організаціями, які працюють у сфері охорони довкілля, жіночого лідерства та об'єднання громадян.

Фонд демократії

Це програма малих грантів, що сприяє розширенню демократичних принципів громадянського суспільства в Україні через підтримку конкурсних пілотних проектів від неурядових організацій. Проект повинен супроводжуватись рекомендаційним листом і мати підтримку співробітників Посольства США. До проектів, що були заохочені Фондом, увійшли проведення семінару молодих політичних лідерів, видання економічного часопису, різноманітні навчальні програми та конференції.

Американські студії, вивчення англійської мови

Діяльність Відділу щодо підтримки викладачів англійської мови здійснюється Ресурсним центром для викладачів англійської мови, який працює в Національному університеті «Києво-Могилянська академія», та включає в себе продаж навчальних книг і касет, підтримку викладацьких конференцій та асоціацій викладачів англійської мови, надання в користування великої колекції відео- й аудіокасет, методичної літератури для вчителів, проведення семінарів спеціалістами з викладання англійської мови. Відділ також підтримує американознавчі конференції та науковців, які ними займаються, забезпечуючи їх необхідними матеріалами та обладнанням.

Наша діяльність також включає в себе підтримку видань американських книг українською мовою, читання спеціалістами та науковцями лекцій на актуальні теми, сприяння розширеному доступу до Інтернету та розвитку бібліотек.

Центр інформаційних ресурсів

Центр інформаційних ресурсів надає інформацію про США – політику, міжнародні відносини, безпеку, військові проблеми, право, економіку, торгівлю та екологію, культуру та освіту. Центр має в своєму розпорядженні бази даних on-line та на лазерних дисках, збірки документів, довідники на традиційних носіях. Центр співпрацює з урядом, журналістами, вченими, представниками ділових кіл, іншими особами та організаціями, що мають професійну зацікавленість в інформації про Сполучені Штати Америки. Центр надає інформацію факсом та електронною поштою, а також телефоном у разі термінової потреби. Ресурси Інформаційного центру можна використовувати особисто за попередньою домовленістю.

Вісник програм шкільних обмінів
видається і розповсюджується
Відділом преси, освіти та культури Посольства США
в Україні з 1999 року і виходить 4 рази на рік.
Всі матеріали розміщені також на веб-сторінці
http://visnyk.iatp.org.ua
Менеджер проекту Наталія Єремєєва
(ел. пошта: VisnykUA@pd.state.gov)

Наша адреса:
04050, Київ, вул. Глибочицька, 4
Тел.: (044) 490 40 26;
Детальнішу інформацію про програми і діяльність Відділу преси, освіти та культури можна знайти, завітавши на нашу веб-сторінку:
www.usembassy.kiev.ua

Від редакції.

Ми поважаємо Вашу думку. Відділ преси, освіти та культури Посольства США не завжди поділяє погляди авторів статей. Ми чекаємо на Ваші ідеї і статті. Посилання на передруки з видання «Вісник програм шкільних обмінів» обов'язкові.

Видавничий дім «КМ Академія».
04070, Київ, вул. Сковороди, 2.
Тел./факс: (044) 416-60-92; 238-28-26.
E-mail: vd_naukma@ukr.net
Зам. № 3-39.